

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2017-2019

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Vendulka Šachová

Slováci, cizinci v českém prostředí trhu práce

Praha 2019

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Marie Farková, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2017-2019

DIPLOMA THESIS

Bc. Vendulka Šachová

**Slovakians, Foreigners in the Environment of the Czech
Labour Market**

Prague 2019

The Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Marie Farková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Děkuji PhDr. Marii Farkové, Ph.D. za vedení práce, podporu a cenné rady.

Anotace

Diplomová práce se ve své teoretické části zabývá migrací Slováků na české území se zaměřením na trh práce. Problematika pracovních migrací je podrobněji zkoumána od první světové války do současnosti. Záměrem práce je ukázat důvody vedoucí obyvatelstvo Slovenska k opouštění rodné vlasti a jejich následné uplatnění na pracovním trhu v českých zemích od vzniku společného státu do současnosti. Empirická část diplomové práce vychází z vlastního kvantitativního výzkumu. Výzkum pracuje se sty vyplněnými dotazníky respondentů - Slováků, kteří požádali Úřad práce České republiky o pomoc při hledání zaměstnání. Záměrem výzkumu bylo zjistit, do jaké míry úřad práce pomáhá Slovákům při hledání zaměstnání. Další série otázek zkoumá bližší informace o pracovním životě Slováků v České republice a jejich vazbu na Slovensko.

Klíčová slova

Cizinci, Češi, migrace, národ, obyvatelstvo, práce, přistěhovalectví, Slováci, zaměstnanost.

Annotation

The Diploma Thesis in its theoretical part deals with the migration of the Slovaks to the Czech territory, targeting the labour market. The labour migration's issue is in detail examined in the period since the 1st World War till the present. The main intent of the thesis is to expose the reasons that resulted in leaving homeland by the Slovak population and their after-assertion on the Czech labour market since the joint state's creation till the present.

The empirical part of the thesis exits of the own quantitative research. This research operates with one hundred questionnaires fulfilled by the respondents - Slovaks who have applied the Czech Employment Authority for the assistance with job seeking. The research's purpose was to find out how significant role the Czech Employment Authority in this job seeking process of Slovaks acts. The other round of questions probes closer information about the Slovak's work life in the Czech Republic and their link to Slovakia.

Keywords

Czech, employment, foreigners, immigration, job, migration, nation, population, Slovak.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 SPECIFIKA HISTORICKÉHO VÝVOJE ČECHŮ A SLOVÁKŮ.....	11
2 MIGRACE SLOVÁKŮ V ODBOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY.....	15
2.1 Vznik Československa a příliv Slováků do Čech.....	16
3 MIGRACE SLOVÁKŮ ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY.....	19
3.1 Válečné intermezzo.....	20
4 MIGRACE SLOVÁKŮ ZA PRACÍ V RÁMCI ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE DO SAMETOVÉ REVOLUCE.....	22
4.1 Osídlování česko-německého pohraničí.....	23
4.2 Doba znárodnění a padesátá léta.....	31
4.3 Průmyslové migrace, období normalizace.....	33
5 REVOLUČNÍ ZMĚNY A ROZPAD ČESKOSLOVENSKA.....	36
5.1 Postkomunistické období.....	37
5.2 Rozdělení Československa.....	39
6 MIGRACE SLOVÁKŮ ZA PRACÍ DO ČECH PO ZÁNIKU ČESKÉ A SLOVENSKÉ FEDERATIVNÍ REPUBLIKY.....	40
6.1 Problematika migrací před vstupem do Evropské unie.....	41
6.2 Vývoj pracovního trhu po vstupu do Evropské unie.....	45
PRAKTICKÁ ČÁST.....	50
7 METODOLOGIE A VÝCHOZÍ SITUACE.....	50
8 ORGANIZACE SBĚRU DAT A CÍL VÝZKUMU.....	52
8.1 Cíl výzkumu.....	53
9 VÝZKUMNÝ PROCES.....	54
9.1 Analýza dat – Úřad práce České republiky a problematika zaměstnanosti.....	55
9.2 Analýza dat – pracovní život a vazba na Slovensko.....	61
10 VÝSLEDKY VÝZKUMU, SHRNU TÍ.....	64
ZÁVĚR.....	66

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	68
SEZNAM TABULEK.....	72
SEZNAM ZKRATEK	73
SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

Diplomová práce ve své teoretické části ukazuje na pozadí historických událostí problematiku migrací Slováků do českého pracovního prostředí. Záměrem práce je postihnout důvody vedoucí Slováky k opuštění rodné vlasti a vhlédnout do jejich pracovního života v českých zemích.

Krátce jsou charakterizovány odlišnosti vývoje obou národů, počátky a důvody historických kontaktů Čechů a Slováků a příčiny následných stěhování na české území. Problematika migrací Slováků do Čech není jednoduchá a jednoznačná. Vyvíjela se v průběhu staletí, vždy na základě historických, politických a hospodářských událostí. Na pozadí rozhodujících událostí stál obyčejný člověk, který s odvahou čelil právě dané nepřízni osudu anebo zápasil za lepší existenci svou a své rodiny. Problematika pracovních migrací je podrobněji zkoumána s ukončením první světové války a zachycuje jejich proměnu a dobové aspekty až do současnosti.

V samostatné kapitole bude představena problematika zaměstnanosti v první republice a zároveň se dotkneme vývoje a důvodů migrací v nově vzniklém společném státě.

Následně budou rozebrány mohutné migrační vlny, ke kterým došlo na pozadí druhé světové války, a prozkoumáme bezesporu nejdůležitější období z hlediska migrací Slováků do Čech - osídlování pohraničí se všemi aspekty této problematiky. Do práce budou zařazeny dobové příspěvky, které odrážejí nelehkou poválečnou situaci obyčejných lidí ze Slovenska a jejich každodenní život a práci. Práce rovněž ukáže přechod nejrozsáhlejších migrací Slováků do České republiky po odsunu Němců do migrací politických v padesátých letech. Etapa vývoje státu za období normalizace s charakteristickým centrálním plánováním výroby a také lidských zdrojů nebude v práci přehlédnuta.

Polistopadový vývoj událostí ve spojitosti s náhlou a zásadní změnou na trhu práce a v oblasti zaměstnanosti nás zavede do dalšího období migrací Slováků na české území. V práci bude dále představen vývoj trhu práce po rozdělení Československa a změna legislativy v oblasti zaměstnanosti. Ukážeme si problematiku migrací

po vstupu České a Slovenské republiky do Evropské unie v roce 2004, která nás přivede k současným migračním trendům.

Praktická část navazuje na problematiku migrací Slováků v souvislosti s hledáním zaměstnání v České republice. Realizace vlastního kvantitativního výzkumu je zaměřena na poskytování služeb zaměstnanosti Úřadu práce České republiky migrantům – Slovákům. Výzkum pracuje se sty vyplněnými dotazníky respondentů - Slováků, kteří požádali Úřad práce České republiky o pomoc při hledání zaměstnání a pobývají v České republice.

Záměrem bádání bylo zjistit, do jaké míry nebo v čem Úřad práce České republiky pomáhá Slovákům, kteří pobývají na území České republiky při hledání zaměstnání. Praktická část vychází z problematiky zaměstnanosti, a je podpořena zákony a platnou legislativou. Dotazníky, které byly v práci analyzovány, vyplňovali respondenti na předem vybraných Úřadech práce České republiky v Praze, Olomouci, Brně a v Ústí nad Labem. Tato místa byla vybrána záměrně s ohledem na vyšší počet evidovaných Slováků v době výzkumu. Doplnující, podpůrnou sérií otázek v dotazníku se zjišťovali bližší informace o motivaci pracovního života dotazovaných a také jejich vazba na Slovensko. Výsledky z osobně provedeného kvantitativního výzkumu jsou v práci analyzovány a sebraná data vyhodnocena a vyložena. Závěry výzkumu jsou popsány a shrnuty v desáté kapitole.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SPECIFIKA HISTORICKÉHO VÝVOJE ČECHŮ A SLOVÁKŮ

Češi a Slováci se po staletí rozvíjeli v sousedících, ale zcela odlišných státech. Historický vývoj Čechů a Slováků nebyl společný a tato skutečnost bývala v minulosti často přehlížena. Mezi stálá a pevná pouta společného vývoje v dávné minulosti nemůžeme počítat Velkou Moravou přes léta 1271 – 1277, kdy byl bratislavský hrad v držení posádky krále Přemysla Otakara. Zikmund Lucemburský, úhlavní nepřítel Čechů byl od roku 1387 uherským králem. Češi bránili jeho vstupu na trůn země Koruny české a Slovensko se proto stalo jedním s cílů husitských bojů. Po smrti krále Zikmunda Lucemburského a krátké vládě Albrechta Habsburského přišel na Slovensko roku 1440 bývalý husitský hejtman Jan Jiskra z Brandýsa, aby hájil zájmy krále Ladislava Pohrobka. Ovládl společně se svými vojsky území dnešního středního a východního Slovenska. Setrval se svými vojsky na Slovensku přes dvacet let a odešel po nástupu Matyáše Korvína na uherský trůn¹.

Působení Jana Jiskry a jeho vojsk kromě boje s Turky znamenalo na Slovensku počátek šíření spisovné češtiny ve slovenském prostředí. Dochovaná korespondence Matyáše Korvína se slovenskými městy je psána česky. Od roku 1490 do roku 1526 mělo Uhersko a země Koruny království českého společného panovníka Ladislava Jagellonského a následně jeho syna Ludvíka Jagellonského². Panovník nezaručoval zemím stejný vývoj. České země a Uhersko byly oddělenými státy, lišily se historickým vývojem a uherská hranice jasně oddělovala Čechy od Slováků. Ani vláda dynastie Habsburků v zemích Koruny české a v Uhersku neznamena společné soustátí.

¹ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 5.

² KOVÁČ, Dušan. *Dějiny Slovenska*, s. 343.

Historické okolnosti a životní podmínky řadily Slovensko pevně k Uhersku nejen v boji s Turky, ale také proti odboji uherské šlechty proti Habsburkům v 16. a v 17. století.

Nadějnější než státoprávní uspořádání byly pro vzájemný vztah Čechů a Slováků vzdělanost, konfesní příslušnost a kulturní vztahy. Češi měli až do bitvy na Bílé hoře roku 1620 vlastní stát s hlavním městem Prahou, s vlastní univerzitou, ale Slováci žili v Uherském království. Slováci byli označováni jako „Panoni,“ „Hungari“ nebo později „Sclavi“.³

Příliv Slováků do Čech, zejména do Prahy začal být výraznější s počátkem novověku, kdy v Praze působil Ján Jesenius, Vavrinec Benedikt z Nedožier, Peter Fradelius, Jakub Jakobeus a později sochař Ján Brokoff. Jejich příchod souvisel s nárůstem evropské vzdělanosti a jako takový nebyl omezován národnostní příslušností, ani zemí původu, ani jazykem. Slováci nebyli vydělováni z řady evropských vzdělavců, kteří pobývali v Praze. Ján Jesenius a Peter Fradelius rozhodovali o postoji pražského Karolina v odboji proti Habsburkům. V důsledku toho byl Ján Jesenius popraven dne 21. 6. 1621 společně s vůdci povstání českých stavů proti vládě Habsburků na Staroměstském náměstí. Období reformace a protireformace znamenalo pohyb duchovních katolické i reformované církve v obou směrech. Poprvé v 17. století přicházeli z Čech na Slovensko pobělohorští exulanti a katoličtí duchovní. Později po roce 1781 přicházeli slovenští kalvíni jako správci do nových reformovaných sborů v Čechách a na Moravě.⁴

Konec 18. a počátek 19. století jsou počátkem probuzení národního vědomí. Národní probuzení, uvědomění a rozlišování příslušnosti k určitému národu a jeho jazyku přineslo zprvu kontakty mezi českými a slovenskými vzdělanci. To postupně podnítilo vědomí etnické příbuznosti a skutečnosti, že přes politickou různorodost náleželi Češi a Slováci do příbuzného kulturního okruhu. Buditelé tyto danosti spojili do ideje společné československé větve, která je zařazovala mezi slovanský národ. Podle Herderovy teorie se Slováci rozdělili na dvě skupiny. První, katoličtí Slováci se cítili samostatným slovenským národem a druhá skupina evangeličtí Slováci se cítili součástí slovanského československého národa. Svou koncepci obhajovali také

³ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 5.

⁴ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 6-7.

v souvislosti s počínajícími maďarizačními tlaky.⁵ Po polovině 19. století nastalo mezi Čechy a Slováky ochlazení způsobené kodifikací Štúrovy spisovné slovenštiny a odklonem od češtiny, užívané výhradně ve slovenském evangelickém prostředí. Ľudovít Štúr takto jednal na základě politického vývoje v Uhrách, kdy Maďaři důrazně prosazovali maďarštinu. Život v rozdílných částech habsburské monarchie a neshodné politické požadavky vytvořili z Čechů a Slováků dva rozdílné národy.⁶

Nadále je zaznamenáván osobní kontakt mezi českou a slovenskou inteligencí, spisovateli a umělci. V době uzavření slovenských gymnázií z důvodu maďarizačního tlaku se snaha o národní emancipaci obnovila a vyvolala nový zájem o znovunavázání kontaktů s českou inteligencí. Koncem 19. století navázané vztahy mezi Čechy a Slováky přiváděly mnoho Slováků do Čech, především do Prahy, kde žili, pracovali a studovali. Důvodem byla především touha po vzdělávání.⁷

V roce 1882 vznikl akademický spolek slovenských studentů v Praze Detvan.⁸ V tomto spolku se objevily slovenské osobnosti, které byly v pozdějších česko-slovenských vztazích klíčové, například spisovatel, pedagog a literární kritik Jaroslav Vlček, malíř a fotograf Pavol Socháň, lékař a politik Vavro Škrobár, politik a astronom Milan Rastislav Štefánik a další. V roce 1896 vznikla hlavní instituce týkající se česko-slovenských vztahů až do první světové války - Československá jednota, přičemž spolek Detvan se stal partnerem této české organizace.⁹

Československá jednota se mimo jiné zaměřila na konkrétní pomoc Slovákům v přijímání slovenské mládeže na české školy, a to od učňů a studentů gymnázií a vyšších škol až k vysokoškolským posluchačům, včetně jejich finanční podpory. Přijímání slovenských studentů a učňů bylo pak nejintenzivnější v blízkosti Slovenska na moravsko-slovenském pomezí ve městech Uherské Hradiště, Hodonín a Kroměříž.¹⁰ Přijímání slovenských studentů na české školy představuje hlavní přítomnost Slováků v Čechách před rokem 1918. Významnou roli kromě zmiňované Československé jednoty vyvíjeli také čeští a moravští slovakofilové, politici a osobnosti kulturního života na Slovensku. Přítomnost Slováků v Čechách a na Moravě do vzniku

⁵ KOVÁČ, Dušan. *Dějiny Slovenska*, s. 86-89.

⁶ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 7.

⁷ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 7-8.

⁸ KOVÁČ, Dušan. *Dějiny Slovenska*, s. 354.

⁹ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 7.

¹⁰ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 9.

Československa byla dána potřebou vzdělávání a nebyla trvalá. Tímto působením docházelo ke kvalitativnímu ovlivnění části budoucí slovenské inteligence českým prostředím. Tato skutečnost se stala neopomenutelnou a nespornou skutečností v dalším vývoji inteligence, která reprezentovala slovenský národ.¹¹

Na konci 19. století zaznamenáváme v Čechách kromě příchodů studentů také příchody jiných vrstev obyvatelstva. Na Moravu a do Čech přicházeli slovenští sezónní zemědělní dělníci, horníci, řemeslníci, tovaryši, zedníci a dělníci do průmyslu. Horníci se usadili natrvalo v Čechách, u ostatních šlo o sezónní, mnohdy často opakované pobyty.¹²

¹¹ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 8.

¹² HÄUFLER, Vlastislav a kol. *Zeměpis Československa*, s. 229-230.

2 MIGRACE SLOVÁKŮ V ODBOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

Nově zrozený stát byl vystaven komplikované ekonomické situaci, kterou způsobila válka, jež svou velikostí a ničivou silou překonala všechny dřívější konflikty. Válka a obtížné poválečné podmínky přinesly obyvatelstvu nebývalé utrpení. Ve světové válce bojovalo 70 milionů vojáků, 10 milionů padlo, 20 milionů bylo raněno a téměř 7 milionů vojáků bylo zajato. V poválečných letech 1918 - 1919 udolal hlad a nemoci 20 - 40 milionů lidí.¹³ Válečné ztráty na životech se na území Československé republiky odhadovaly na 400 000, zvýšená úmrtnost obyvatelstva se odhadovala na 80 000 a snížená porodnost na 700 000.¹⁴ Bědné životní podmínky vyháněly Slováky ze svých domovů. Pod vlivem válečných událostí a vidinou naděje v lepší život volili Slováci vystěhovalectví do jiných částí světa.

Migrace do českých zemí začala probíhat pozvolna a postupně. Ekonomické rozdíly mezi českými zeměmi a Slovenskem byly znatelné. Češi sídlili ve vnitrozemí Čech a Moravy v úrodných, zemědělských oblastech, zatímco Slováci a Rusíni byli zatlačováni do neúrodných horských oblastí s minimálním průmyslem. Úrodné nížiny na jihu Slovenska postihovala nejintenzivnější maďarizace a mimořádně silné pozice získal velkostatek. Ekonomická úroveň v různých částech státu měla značný vliv také na sociální oblast.¹⁵ Slovenský průmysl byl méně rozvinutý než český, což se projevovalo také v nižší zaměstnanosti Slováků.

¹³ PRŮCHA, Václav a kol. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992, 1. díl, s. 29-30.

¹⁴ PRŮCHA, Václav a kol. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992, 1. díl, s. 36.

¹⁵ PRŮCHA, Václav a kol. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992, 1. díl, s. 41-43.

2.1 VZNIK ČESKOSLOVENSKA A PŘÍLIV SLOVÁKŮ DO ČECH

28. října 1918 byla vyhlášena Československá republika. Češi a Slováci spojili své osudy v jeden státní celek. Vsadili na svoji etnickou příbuznost, bez ohledu na historický vývoj obou národů. Představitelé státu zdůrazňovali dějinnou nevyhnutelnost obou národů, založenou na jazykové blízkosti a na vědomí etnickém. Po mezinárodním vymezení hranic měřilo území Československé republiky 140 394 km² a mezi evropskými státy zaujalo co do velikosti 13. místo.¹⁶

Ekonomické podmínky občanů v Československu se však zásadně lišily. Životní podmínky na Slovensku, zejména východním, byly značně neuspokojivé, a tak i po zrodu Československa mimo hledání práce v Čechách a na Moravě,¹⁷ pokračovalo ze Slovenska vystěhovalectví, zejména do Ameriky, které se teprve s nástupem hospodářské krize snížilo.¹⁸ Na výrazném migračním pohybu Slováků se podílely především geografické podmínky a z nich převážně hornatý charakter krajiny s omezenými možnostmi zemědělství, nedostatek jiných zdrojů k obživě pro velké množství populace a politické tlaky z Uherské nížiny.¹⁹ V českých zemích žilo v roce 1910 13 200 obyvatel narozených na Slovensku.²⁰

Na území Čech a Moravy žilo přibližně 10 milionů obyvatel a zaměstnanost byla ovlivněna příchodem statisíců mužů vracejících se po skončení první světové války.²¹ Další působení na zaměstnanost měl průmysl, který byl do té doby zaměřen na válečné potřeby. Průmyslová a zemědělská výroba dosahovala poloviny předválečné úrovně, nefungovala doprava, rostla inflace a byl katastrofální nedostatek potravin. Rostla nezaměstnanost, která dosáhla svého vrcholu v únoru 1919.²²

Dne 10. 12. 1918 byl novým parlamentem Československa přijat zákon číslo 63 Sb., o prodloužení platnosti zákona o podpoře nezaměstnaných, který byl podepsán prvním československým prezidentem T. G. Masarykem. Podpory pobírala

¹⁶ PRŮCHA, Václav a kol. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992, 1. díl, s. 36.

¹⁷ PETRÁŠ, René a kol. *Menšiny a právo v České republice*, s. 189.

¹⁸ V letech 1905-1914 se vystěhovalo z 16 převážně slovenských „komitétů“ téměř 30 tis. osob ročně. Odtud se také dovídáme, že celé čs. území ztratilo za 60 let před první světovou válkou více než 2 mil. obyvatel. In: HÄUFLER, Vlastislav a kol. *Zeměpis Československa*, s. 229-230.

¹⁹ PROKOP, Radim et al. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 56.

²⁰ PRŮCHA, Václav a kol. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992, 1. díl, s. 44.

²¹ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 5.

²² BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny země Koruny české*. 2, s. 166.

asi polovina nezaměstnaných, byly diferencovány podle pojištěné mzdy a jejich výše byla 0,60 Kč až 5 Kč denně, u demobilizovaných mužů 4 Kč denně.²³ Struktura zaměstnanosti v předválečném Československu činila asi 40 % osob pracujících v zemědělství, 33 % osob pracujících v průmyslu a 16 % osob pracujících v obchodě a veřejných službách.²⁴ Mzdy dělníků v roce 1922 byly většinou mezi 6 -18 Kč denně a pracovní doba podstatně převyšovala 8 hodin.²⁵

Se vznikem společného státu se pozvolně zvyšoval počet zaměstnanců a zaměstnankyň, kteří přicházeli ze Slovenska do Čech na sezonní zemědělské práce, do průmyslu a do stavebnictví a postupně přicházeli do Čech a na Moravu studovat. Většina sezonních migrací Slováků směřovala do zemědělských oblastí na Moravu a do Polabí. Byly to sezonní práce především v cukrovarnictví a v chmelařství. Další Slováci mířili do průmyslově rozvinutých regionů a do některých velkoměst.²⁶

Praha se postupně stala pro Slováky důležitým a ve skutečnosti i hlavním kulturně-společenským centrem. Slováci v Praze působili v oblasti kultury, ústředních institucích a vzdělávání. Také středem slovenského studentského života se stala Praha. V Čechách vycházely slovenské studentské časopisy – Svojeť, Mladé Slovensko, časopis slovenské inteligence Elán a také vycházely slovenské knihy.²⁷ Důvodem bylo dlouhodobé a záměrné omezování Bratislavy uherskou správou, která v roce 1921 nedosahovala ani 100 000 obyvatel.²⁸ Situace na Slovensku byla složitá, do slovenských škol chodilo jen 30 000 dětí a do maďarských škol 344 000 dětí.²⁹

Ve 30. letech se mírně snížila nezaměstnanost Slováků na moravsko-slovenském pomezí zásluhou rozvoje obuvnického průmyslu ve Zlíně a s růstem zbrojní výroby ve Vsetíně, Slavičíně, Uherskobrodsku a na Ostravsku, zejména ve Vítkovických železárnách. V roce 1930 žilo na Ostravsku více než 5 000 Slováků³⁰ a podle sčítání obyvatel z roku 1930 žilo v Čechách a na Moravě 44 400 Slováků.³¹ Slováci postupně nacházeli uplatnění v ústředních institucích v Čechách. V roce 1936 bylo z celkového

²³ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*, 1. díl, s. 77.

²⁴ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 8.

²⁵ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*, 1. díl, s. 76.

²⁶ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 10.

²⁷ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 9.

²⁸ PROKOP, Radim et al. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 59.

²⁹ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 1. díl, s. 77.

³⁰ PROKOP, Radim et al. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 55-57.

³¹ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 1. díl, s. 370.

počtu 10 825 úřednických a zřízeneckých míst 123 obsazeno úředníky slovenské národnosti.³²

Světová hospodářská krize zasáhla Československo opožděně a kulminovala v létě roku 1933 a také odeznívala déle než v ostatních zemích. V počátcích byl postižen hlavně spotřební průmysl, po roce 1931 i ostatní odvětví. Nezaměstnanost se prudce zvýšila, v březnu roku 1933 bylo úředně registrováno 978 000 nezaměstnaných.³³ Vládní nařízení o zprostředkování práce z roku 1936 nařizovalo, aby v každém politickém okrese byla alespoň jedna zprostředkovatelna. Uchazeči o práci vyplňovali tzv. „kontrolní lístek“, který obsahoval potřebné údaje o nezaměstnané osobě v sedmi základních bodech. Dohled nad bezpečností práce zajišťovali úřady ochrany práce.³⁴

Statistické údaje o nezaměstnanosti se nesledovaly tak, jak je známe dnes, a tak přesné údaje o nezaměstnanosti z doby předválečného Československa neexistují.³⁵ Stát se v tomto období a do problematiky nezaměstnanosti přímo nezapojoval. Od roku 1925 se využíval tzv. gentský princip, podle kterého odborové organizace vyplácely ze státních prostředků příspěvky na podpory v nezaměstnanosti. Tento systém nezahrnoval osoby neregistrované v odborech. Síť zprostředkovatelen práce se vyvíjela spíše nahodile a podle potřeby. V roce 1921 bylo zřízeno pro potřeby nezaměstnaných 503 zprostředkovatelen práce a jejich počet se měnil. V období ekonomické krize se zvyšoval. Zprostředkovatelny byly veřejné, odborové a provozované jako živnost.³⁶

³² RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 46.

³³ BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny zemí Koruny české*. 2, s. 182.

³⁴ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 7-9.

³⁵ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 8.

³⁶ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 7-9.

3 MIGRACE SLOVÁKŮ ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

V době druhého válečného konfliktu Československo odstoupilo nacistickému Německu 30 % území s více než třetinou populace. Za hranicemi státu zůstalo přibližně 1 430 000 Čechů, Slováků a Rusínů. Došlo ke ztrátě průmyslu, bylo ztraceno 45 % energetického potenciálu země, došlo ke ztrátě palivových zdrojů, zabrání zemědělské půdy, zpracovatelského průmyslu, dopravních cest a zemědělské půdy. Migrace obyvatelstva byla odhadována na 450 000 osob a změnila skladbu obyvatelstva v českém vnitrozemí. Ze zabraných krajů uprchli čeští státní zaměstnanci, příslušníci inteligence, vojáci z povolání, statkáři, dělníci a velcí podnikatelé. Hodnota majetku, který lidé zanechali na opuštěném území, dosáhla 2903 mil. Kč. Nejvíce uprchlíků našlo útočiště v Praze, na severozápadě od Prahy a v okresech Semily, Turnov, Plzeň, České Budějovice, Moravské Budějovice, Brno, Frýdek-Místek a v Ostravě. Ze Slovenska bylo do protektorátu vypovězeno 28 osob.³⁷ Slovensko následně vyhlásilo v březnu roku 1939 samostatný stát, který se stal satelitem nacistického Německa.

Prožitek hrůz 2. světové války poznamenal mnoho generací Čechů a Slováků, změnil myšlení lidí, pohled na hodnoty, na otázky viny, zanechal trauma a příkoří, které následně ovlivňovalo další postoje a jednání.

³⁷ PRŮCHA, Václav a kol. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992, 1.díl, s. 427-434.

3.1 VÁLEČNÉ INTERMEZZO

Demokratický stát v srdci Evropy byl v září roku 1938 vydán napospas Hitlerovu Německu. Mnichovským diktátem zmizelo Česko-Slovensko do roku 1945 z mapy Evropy. České země byly okupovány německou armádou a jako Protektorát Čechy a Morava začleněny do nacistické Velkoněmecké říše. Na Slovensku vznikl samostatný stát, který byl hospodářským, politickým a vojenským satelitem třetí říše. Rozloha pohraničního území okupovaného fašistickým Německem na základě mnichovského diktátu činila 28 643 km² a tuto oblast obývalo v roce 1930 3 637 726 obyvatel.³⁸

Historické události mnichovského diktátu a následné události směřující k rozbití politicky jednotného státu charakterizovalo hromadné vystěhovalectví českého obyvatelstva ze Slovenska, Podkarpatské Rusi, česko-německého a těšínského pohraničí. V pohraničí zůstali Slováci z let první republiky, pokud nebyli nuceni emigrovat z politických důvodů.³⁹

Běžné migrace obyvatel mezi Slovenskem a protektorátem se za okupace zastavily. Slováci, kteří zůstali v protektorátu, měli jen omezenou možnost vrátit se na Slovensko. Návraty byly povolovány jen na zvláštní povolení a v mimořádných případech. Někteří Slováci se pokusili přejít hranici ilegálně. Od 15. září 1944 byla proto z těchto důvodů hranice mezi protektorátem a Slovenskem obsazena německým vojskem a pokus o její překročení byl trestán smrtí. Slovenským dělníkům, kterým v protektorátu již skončila pracovní smlouva, bylo nařízeno, že si ji musí prodloužit. Velká část těchto Slováků tak zůstala v českých zemích až do osvobození.⁴⁰

V protektorátu bylo vydáno vládní nařízení č. 233 o tzv. pracovních útvarech, které byly zřizovány v kompetenci Ministerstva národní obrany k dočasnému hospodářskému zajištění nezaměstnaných osob a k využití jejich pracovních schopností pro všeobecně prospěšné úkoly. Určování osob do těchto útvarů prováděly okresní úřady a tito lidé pak obdrželi do pracovních útvarů povolávací rozkaz.⁴¹

³⁸ PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 60.

³⁹ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 10.

⁴⁰ RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 20.

⁴¹ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 9.

Protektorát nad Čechami a Moravou neznamenal konec příchodů Slováků za práci. Slovenští dělníci a dělnice přicházeli do odtrženého pohraničí českých zemí a pracovali pro Německo v průmyslových závodech a také přicházeli na sezonní práce. Na základě německo-slovenské smlouvy z roku 1939 mělo být do protektorátu přiděleno 5 000 slovenských dělníků do zemědělství a také do průmyslu. Tento počet byl ve skutečnosti vyšší a pohyboval se od 7 000 do 20 000 dělníků. Slovenská vláda migraci Slováků do protektorátu tolerovala, neboť napomáhala čelit vysoké nezaměstnanosti.⁴²

Ve Slovenském státě byla zaznamenána v té době vyšší životní úroveň než v protektorátu.⁴³ Tuto skutečnost ovlivnila válečná konjunktura v průmyslu, ale také skutečnost, že mnozí Slováci měli možnost pracovat za výhodných podmínek v Německu. Každoročně takto odcházelo za prací asi 40 000 slovenských občanů. Slovákům, kteří se před rokem 1939 nemohli uplatnit ve státní správě, ve školství, vědě nebo armádě se v této době naskytl možnost rychlého postupu. Uplatnění Slováků bylo umožněno nehumánním aktem vysídlení skoro 20 000 českých státních zaměstnanců. Další možnosti pro uplatnění Slováků pak vznikly v důsledku dalšího nehumánního aktu, po ekonomickém vyřazení židovského obyvatelstva ze života.⁴⁴

⁴² PETRÁŠ, René a kol. *Menšiny a právo v České republice*, s. 191.

⁴³ BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny zemí Koruny české*. 2, s. 203.

⁴⁴ KOVÁČ, Dušan. *Dějiny Slovenska*, s. 214-215.

4 MIGRACE SLOVÁKŮ ZA PRACÍ V RÁMCI ČESKOSLOVENSKÉHO STÁTU PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE DO SAMETOVÉ REVOLUCE

V období Československého státu po 2. světové válce se uskutečnily dalekosáhlé přeměny společnosti a ekonomiky. Součástí poválečné doby byly mohutné migrace obyvatelstva. Poválečné vysídlení německého obyvatelstva z Československa bylo předehrou pro další pohyb obyvatel. Nejvýznamnější v poválečném období bylo osídlování českého pohraničí. V únoru roku 1945 žilo v pohraničí několik tisíc Čechů a v květnu roku 1947 to bylo již 2, 4 milionu novoosídlenců z řad Čechů a Slováků.⁴⁵

Osídlování pohraničí začalo bezprostředně po ukončení války. Do opuštěných oblastí se stěhovali občané z vnitrozemí státu, Slováci a následně reemigranti, kteří se vraceli z Maďarska, Rumunska, Polska, sovětského Volyňska a odjinud.

V červnu roku 1945 došlo ke konfiskaci zemědělského majetku nepřátel a zrádců. Konfiskace byla uskutečněna dekretem prezidenta republiky č. 108 Sb., z 25. října 1945. V českém pohraničí byla zkonfiskována půda v celkové výměře 2 400 449 hektarů.

Po národní správě majetku byl jeho správou pověřen nově zřízený Národní pozemkový fond, od kterého obdrželi osídlenci vlastnické dekrety. Maximální přiděl z konfiskované zemědělské půdy do vlastnictví osob hospodařící na půdě, byl 13 hektarů.⁴⁶

Na počátku padesátých let probíhalo doosídlování pohraničí, které se týkalo 27 pohraničních okresů v českých zemích, kde byl velký nedostatek pracovních sil, vysoký podíl zaostávajících družstev a neobdělávaná půda. Zájemci stále mohli získat až 13 hektarů půdy, (v obcích s družstvem ji museli sdružit do JZD), odbytné, hospodářské budovy a jednu krávu.⁴⁷

⁴⁵ PRŮCHA, Václav a kol. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. 2. díl, s. 136-137.

⁴⁶ PRŮCHA, Václav a kol. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. 2. díl, s. 71-82.

⁴⁷ PRŮCHA, Václav a kol. Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. 2. díl, s. 262.

Migrace se nadále měnily podle potřeby plánování národního hospodářství. V průběhu padesátých let probíhal příliv Slováků do hutnictví a strojírenství. Migrace do průmyslu pokračovaly nadále také v průběhu šedesátých let. V šedesátých letech ovlivňoval migraci ze Slovenska zrychlený růst životní úrovně obyvatelstva. Podniky lákaly zaměstnance do nově vznikající bytové výstavby v českých průmyslových aglomeracích. Od šedesátých let se na vzestupu práceschopného obyvatelstva začaly rozhodující měrou podílet ženy. V osmdesátých letech se stala centrem zájmu migrací Slováků Praha.

4.1 OSÍDLOVÁNÍ ČESKO-NĚMECKÉHO POHRANIČÍ

Vývoj národnostních poměrů Československa po roce 1945 jednoznačně určily výsledky druhé světové války, jejichž důsledkem byl odsun německého obyvatelstva, další migrace a návraty reemigrantů zpět do vlasti, kterou opustili. Na konferenci v Postupimi v létě roku 1945 bylo rozhodnuto o nutnosti přesídlení německého obyvatelstva, které zůstalo v Polsku, Československu a Maďarsku zpět do Německa. Počet obyvatel, kteří se hlásili k německé národnosti a opustili území České republiky v letech 1945 – 1947 byl 2 996 000. Vysídlení Němců aktivizovalo také na Slovensku rozsáhle migrace.⁴⁸

Osídlování pohraničí začalo okamžitě v létě roku 1945 a Slováci přicházeli do všech oblastí českého pohraničí okamžitě v první vlně osídlování.⁴⁹ Hromadný příchod slovenského obyvatelstva do českých zemí po odsunu Němců byl největší národností proměnou, ke které došlo v historii Československa, a stal se hlavním přílivem Slováků do Čech. Slováků lákalo zemědělské osídlování pohraničí, uvolněné domy po odsunu německého obyvatelstva a také práce v průmyslu, která na Slovensku chyběla. Výchozí ohnisko migrací se vytvořilo na východním Slovensku, kde boje způsobily zničení

⁴⁸ SLEZÁK, Lubomír. *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*, s. 35.

⁴⁹ Někteří demografové kladou konec osídlování do konce roku 1952, Mládek J. píše o přelomu let 1948-49, Nindel V. poznamenává, že osídlení pohraničí bylo prakticky skončeno z hlavní části k 31. 5. 1947 a Kořátko J. považuje ukončení procesu zemědělského osídlování léto 1946. In: PROKOP, Radim et al. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 53.

kraje, a obyvatelstvo bylo v tíživé situaci. Počítalo se také s jihoslovenskými okresy, odkud měla být přesídlena do českého pohraničí také část maďarského obyvatelstva.⁵⁰

Nejvyhledávanější byly pohraniční oblasti s průmyslem, které dávaly větší hospodářskou jistotu a širší výběr pracovních příležitostí nežli pouze zemědělské oblasti. V oblastech jižních Čech a Jesenicka se stalo zdrojem obživy přistěhovalců také lesní hospodářství.⁵¹

Vraceli se také Slováci z Rumunska, Maďarska Francie, Belgie, Německa, Rakouska a Zakarpatské Ukrajiny a usídlovali se v českých zemích. Počet slovenských reemigrantů, kteří se usídlili v Čechách, dosáhl asi 40 000 osob. Výrazně se tímto zvýšil počet obyvatel slovenské národnosti v jižních Čechách (tehdejší okres Český Krumlov, Prachatice, Kaplice, České Budějovice, Jindřichův Hradec), v západních Čechách (v okresech Sokolov, Aš, Cheb, Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Tachov), v severních Čechách (v okresech Ústí nad Labem, Most, Chomutov) a na severní Moravě (v okresech Jeseník, Bruntál, Krnov, Rýmařov a Šumperk).⁵² V období let 1945 – 1950 narostl také počet Slováků v Praze a v Ostravě. Na Ostravsko se také mnoho Slováků přestěhovalo nebo sem dojíždělo za prací. Průmyslovými dělníky ze Slovenska bylo výrazně osídlené Ašsko, Chebsko, Sokolovsko, Karlovarsko. Přednostní právo na usazení měli tzv. „vojenští přidělenci“.⁵³

Hlavní migrační vlna Slováků do pohraničních oblastí skončila s koncem roku 1947, ale doosídlování pokračovalo, avšak s nižší intenzitou. Na konci roku 1947 žilo v českých zemích 110 000 Slováků.⁵⁴ Do usedlostí přicházeli společně také námezdní pracovní síly romského původu z východního Slovenska, které se hlásily ke slovenské národnosti.⁵⁵ Do Českého pohraničí bylo rozptýleno 49 169 Maďarů z jižního Slovenska, kteří se většinou usídlili v západních a jižních Čechách. Tímto se na českém území se zvýšil počet občanů hovořící pouze maďarsky. Těmto obyvatelům přibyly k řešení mnohé aktuální problémy, neboť užívání maďarštiny bylo problematické.⁵⁶

⁵⁰ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 10.

⁵¹ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 18.

⁵² PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 55-63.

⁵³ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 27.

⁵⁴ PROKOP, Radim et al. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 53-54.

⁵⁵ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 20.

⁵⁶ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 182-184.

V 1946 roce došlo k prvnímu odlivu Slováků, a to zejména z politických důvodů. Tento odliv Slováků postihl asi 8 000 Slováků v Čechách, ale pro svou krátkodobost nebyl zaznamenán. V krátkém čase byl doplněný dalšími přílivem slovenských reemigrantů nejen ze zahraničí, ale také z přestupních stanic na Slovensku.⁵⁷ Na jaře 1947 pokračoval další příliv migrantů ze Slovenska na české území. Zájemci přicházeli jako pracovníci horských pasteveckých družstev, dělníci do průmyslu a horníci do dolů. Na politickou objednávku byli přidělováni rumunští reemigranti do lesních oblastí a pastvinářských družstev v Šumperku na Moravě a v Českých Budějovicích.⁵⁸ V únoru 1947 se zvedla vlna nespokojenosti mezi Slováky, reemigrantmi z Rumunska, kteří byli usídlení v jižních a západních Čechách, a kteří se dožadovali návratu na Slovensko. Odvolávali se na úřední záznamy a slib, že po odsunu Maďarů se budou moci vrátit zpět na Slovensko. Všem nespokojeným reemigrantům umožnila vláda urychlený návrat na Slovensko a v jižních Čechách se usídlovalo nadále české obyvatelstvo. Většina z nich se ale vrátila v letech 1948 - 1951 zpět do Čech, protože na Slovensku nezískala slíbenou půdu a domy.⁵⁹

Do severozápadních Čech se v prvních třech poválečných letech přistěhovalo nejvíce migrantů ze Slovenska (30 253 osob).⁶⁰ Pro Slováky byla tato oblast atraktivní z důvodu nejvyšší úrovně zprůmyslnění, která byla náročná na využívání velkého počtu pracovních sil. Těžký průmysl v Severočeském hnědouhelném revíru dával možnosti uplatnění i slovenským migrantům s nízkou pracovní kvalifikací. Z hlediska doosídlování pohraničí měl příliv Slováků do oblasti severozápadních Čech celospolečenský význam. Prioritní bylo postavení okresu Ústí nad Labem, které bylo dáno výběrem pracovních možností v průmyslu, vyvinutostí obslužné sféry a také kapacitou bytového fondu. V okrese Teplice působila na příliv Slováků rozvinutá občanská vybavenost a průmysl. Mnoho slovenských migrantů se usídlilo v hornických okresech (Chomutov, Litvínov a Most). Mezi zemědělskými okresy byl vyhledáván okres Žatec. Litoměřicko a Lovosicko nebyly migrací ze Slovenska ovlivněny.⁶¹

⁵⁷ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 21.

⁵⁸ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 22-23.

⁵⁹ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 21-23.

⁶⁰ PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 64.

⁶¹ PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 66.

Oblast severních a severovýchodních Čech se pro osidlování výrazně lišila. Určujícím znakem byl převážně horský a podhorský charakter. Oblast měla výhody, které vyplývaly především ze široké produktové skladby, na které se podílel hlavně textilní průmysl, sklářský a strojírenský. Zemědělství mělo jen doplňující charakter, neboť se muselo potýkat s nepříznivými přírodními podmínkami. Podle slovenské migrace se jevily jako nejatraktivnější okresy Liberecko, Jablonecko, Trutnovsko a Rumbursko. Slovenskému způsobu života v podhorském a horském prostředí s drsnými životními podmínkami tyto oblasti vyhovovaly. Osídlili tak oba nejsevernější výběžky frýdlantský a šluknovský. Do roku 1947 se v oblasti usídlilo 22 978 slovenských přistěhovalců.⁶²

Za jihomoravské pohraničí se považovalo Němci okupované území okresů Mikulov, Znojmo a částečně Moravský Krumlov. Poloha upřednostňovala oblast pro ty slovenské osídlence, kteří do těchto oblastí přicházeli, aby mohli hospodařit v soukromém zemědělství. Slovenští přistěhovalci přicházeli z neúrodného území Bílých Karpat a postupně přicházeli i ze vzdálenějších oblastí. Jejich zájem se zpočátku soustřeďoval na dosílení zemědělských obcí.

V jihočeském pohraničí narážel příliv slovenských migrantů na drsné podmínky k usídlení i na omezené ekonomické možnosti, které odtud po válce často „vyháněly“ i české obyvatelstvo. Pod vlivem vylidnění přitahovaly slovenskou populaci především okresy Kaplice a Český Krumlov. Stěhování do jižních Čech mobilizovalo ponejvíc slovenskou populaci nižších sociálních vrstev a mnohé bezzemky, kteří nikdy samostatně nehospodařili. Ve skladbě těchto obyvatel mělo početné zastoupení romské obyvatelstvo, vnášejíci do osidlování jistou míru fluktuace a živelnosti.⁶³

V oblasti východních Čech, severní Moravy a Slezska se Slovenské obyvatelstvo stěhovalo převážně do moravsko-slezského pohraničí. Nejvíce slovenských novoosídlenců se přistěhovalo na Jesenicko do okresů Bruntál, Jeseník, Rýmařov a Šumperk.

Poměrně silný migrační proud se usídlil na východním obvodu moravsko-slezského pohraničí, konkrétně v okresech Krnov, Opava, Nový Jičín, Bílovec, Vítkov

⁶² PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 67.

⁶³ PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 70.

a Šternberk. Na území nejvýchodnější pohraniční oblasti se usídlilo mezi lety 1945 -1947 21 950 Slováků.⁶⁴

Do západočeského pohraničí, které bývalo obývané jednoznačně Němci, přicházeli Slováci - pro ně do nejdlejšího a neznámého území republiky. Lákal je specializovaný průmysl – sklářský a keramický, strojírenství, těžba hnědého uhlí, lázeňství, prosperující textilní průmysl.⁶⁵

Rok 1949 byl posledním rokem návratu reemigrantů. Nejpočetnějšími byly opět Slováci z Rumunska – asi 5 000 osob, kteří přijížděli na české území v posledních transportech. Závěrečná zpráva o reemigraci uváděla přínos slovenských Rumunů pro Čechy a Moravu. Poukazovala na jejich nenáročnost, návyk na těžkou práci a na dobrou fyzickou kondici. Dále zmiňovala jejich nicotné majetkové poměry, kvalifikaci, primitivní způsob života, kulturní zaostalost a ngramotnost. Zpráva uváděla také politickou netečnost a dělnický původ těchto nových obyvatel Československého pohraničí.⁶⁶

V Českém poválečném pohraničí nepřevažovali Slováci z vnitrozemí, ale převážně přistěhovanci z východních hraničních regionů. Sdružovali se podle aktuálních potřeb, zájmů, v rámci venkovského života, při místním kostele a podle náboženského vyznání. Poválečné pohraničí bylo pro slovenské novoosídlence neznámým prostředím s novými životními podmínkami, kulturou, zvyky a jazykem. V českém prostředí se museli vyrovnat s mnohými problémy, jako byly zákazy omezující život věřících, jazykové problémy a neexistence slovenských škol. Níže uvedené archivní prameny dokumentují osídlovací politiku a poukazují na první léta života nově přistěhovaných obyvatel ze Slovenska do českého pohraničí.

*1948, 28. leden, České Budějovice. Žádost sekretariátu Československého ústavu zahraničního o šatstvo a obuv pro reemigranty z okresu Klatovy,*⁶⁷ který byl zaslán pražskému ústředí. Okresní úřad ochrany práce v Klatovech sděluje že, že všichni reemigranti včetně dětí potřebují pomoc k opatření šatů a bot, aby děti mohly chodit

⁶⁴ PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 68.

⁶⁵ PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 63.

⁶⁶ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 24.

⁶⁷ STÁTNÍ ÚSTŘEDNÍ ARCHIV, fond 23, signatura 373/2, strojová kopie. 1 s. *Žádost sekretariátu Československého ústavu zahraničního o šatstvo a obuv pro reemigranty z okresu Klatovy*, In: NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 112-1 13.

do školy a jejich rodiče do zaměstnání. Všichni jsou v námezdních pracovních poměrech a pracují jako lesní dělníci nebo u pastvinářských družstev jako zemědělství dělníci. Bylo zjištěno, že nemohou chodit co práce, protože nemají dostatek šatstva a obuvi. Budou-li mít ošacení a obutí, vydělají si peníze a budou spokojeni. Jinak budou usilovat o návrat na Slovensko. Okresní úřad ochrany práce v Klatovech žádá tímto dopisem o urychlenou pomoc.

*1949, 16. listopadu, Český Krumlov. Zpráva Okresního národního výboru v Českém Krumlově odpovídající ministerstvu sociální péče na přípis ze dne 5. listopadu 1949.*⁶⁸ Popisuje životní podmínky slovenských reemigrantů z Rumunska usídlených ve Zvonkové na Českokrumlovsku. V uvedené zprávě jsou zaznamenány zjištění z osmi rodin, které jsou ubytovány v osadě Zátoň. Ve zprávě je dále uvedeno, že nepožadují žádné dary, dobře pracují, ale stěžují si, že je jim mnohými občany dáváno hrubě najevo, že jsou méněcennými. Dále si stěžují, že jsou šizeni městským národním výborem nespravedlivým rozdělováním textilních poukazů. Jedná se o zaměstnance papíren ve Větrní. Rovněž správa jihočeských papíren jim, jak uvádějí, neposkytla žádných z poukazů na pracovní oděv a obuv. Ačkoliv jich z osady Zátoň a okolí pracuje v papírnách okolo 40 osob, autobus jezdí pouze k jedné směně, takže ostatní pracující na druhé a třetí směně chodí pěšky 8 km do práce tam a zpět.

*1952, 2. září, Ostrov. Přípis s návrhem Místního národního výboru v Ostrově Okresnímu národnímu výboru v Kaplici na vysídlení zemědělce Karla Gubaniho, slovenského reemigranta z Rumunska z obce Ostrov, s připojeným posudkem.*⁶⁹ V dokumentu se dočteme, že rada Místního národního výboru v Ostrově požádala Okresní národní výbor v Kaplici o vysídlení zemědělce Karla Gubaniho z Malšina a o zabránění jeho nemovitostí Jednotným zemědělským družstvem Ostrov. Z budovy se plánuje zřídit hostinec. Jako odůvodnění návrhu vysídlení je v dokumentu uvedeno, že pomlouval členy místního národního výboru a členy okresního národního výboru,

⁶⁸ STÁTNI OKRESNÍ ARCHIV V ČESKÉM KRUMLOVĚ, Ú-39, k. 547, věc: *Usídlení reemigrantů v ČSR – stav, závady, řešení*, 2. s., strojopis. In: NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 140-141.

⁶⁹ STÁTNI OKRESNÍ ARCHIV V ČESKÉM KRUMLOVĚ, MNV-8I, k. 3, věc: *Posudek na Karla Gubaniho*, I s., strojopis. In: NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 146-147.

jmenně předsedu ONV soudruha Novotného a zásobovacího referenta soudruha Šímu a vylíčil nepravdivě události po veřejné schůze MNV Ostrov.

*1950, říjen, Malšín. Posudek Místního národního výboru v Malšíně vypracovaný na žádost Lidového soudu v Kaplici o potomcích slovenských reemigrantů z Rumunska.*⁷⁰ Rodiče Juraje Korcha jsou negramotní. Juraj Korch pracuje v Jednotném zemědělském družstvu Ostrov jako noční hlídač a má omezenou pracovní schopnost. Děti mají hodně volnosti a starší Juraj nevykazuje dobré chování. Soukromý zemědělec Rudolf Polák měl četné rozpory se zástupci místního národního výboru. Hospodářství bylo úpadkové. V současné době pracuje u Státních silnic. Jeho pracovní morálka je dosti slabá. V rodině je 6 dětí, požívá se alkohol. Syn se chová ve škole dosti dobře, ale spřátelil se s Martinem Sivokem, odsouzeným lidovým soudem.

Slováci přinesli do Čech svou kulturu, pracovní potenciál a způsob života a přes všechny těžkosti přispěli nemalým podílem ke zvládnutí poválečného doosídlování ve všech pohraničních oblastech a zasloužili se o základní obnovu národního hospodářské v tomto strategicky důležitém území státu.⁷¹

⁷⁰ STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV V ČESKÉM KRUMLOVĚ, MNV-81, k. 3. věc: *Žádost o informování o nezletilém Janu Korchovi, Juraji Korchovi a Rudolfovi Polákovi – zjištění*, s. 2. In. NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 148.

⁷¹ PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 65-66.

Tabulka 1: Poválečné migrace Slováků do Českého pohraničí v období 1945 -1947

Oblast	Přistěhovaní celkem	Přistěhovaní Slováci	Na 1. tisíc přistěhovalců počet Slováků
severozápadní Čechy	331 035	30 253	91,4
západní Čechy	257 913	27 460	106,5
severní a severovýchodní Čechy	290 498	22 978	79,1
východní Čechy a severní Morava a Slezsko	257 497	21 950	85,2
jižní Čechy	56 521	3 907	69,1
jižní Morava	69 874	3 707	53,0
Celkově pohraničí	1 263 338	110 254	87,3

Zdroj: PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 71, sestavila autorka.

Nejintenzivnější průběh měla účast Slováků na doosídlování západočeské oblasti a dále východočeského pohraničí se severní Moravou a Slezskem. Oblasti severních a severovýchodní Čech byla osídlena intenzivně Slováky ve své nejsevernější části.⁷² Léta 1945 – 1950 se stala obdobím nejsilnějšího přílivu Slováků do Čech.

⁷² PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 55-56.

4.2 DOBA ZNÁRODNĚNÍ A PADESÁTÁ LÉTA

Po znárodnění největších průmyslových a těžebních komplexů v roce 1945 došlo na jaře roku 1948 ke znárodnění podniků s více než padesáti zaměstnanci a firem působících v oblasti velkoobchodu, stavebnictví, polygrafie a cestovního ruchu. Totéž postihlo také menší podniky, a to v rozporu s tehdejší řadou znárodnovacích zákonů. Následovala likvidace živností a soukromého řemesla. V roce 1949 byl přijat zákon o jednotných zemědělských družstvech a v letech 1950 - 1953 proběhlo násilné združstevňování. Ekonomika byla nadále řízena z centra podle jednoho ústředního plánu.⁷³

Dekret prezidenta republiky ze dne 1. října 1945 č. 88/1945 Sb., o všeobecné pracovní povinnosti, který platil až do konce roku 1965, umožňoval okresním úřadům ochrany práce přidělit k výkonu prací, jejichž neodkladné provedení vyžadovaly veřejné zájmy, práce schopné muže ve věku od 16 do 55 let a ženy od 18 do 45 let. Ministerstvo ochrany práce a sociální péče plánovalo do kterých odvětví, oblastí, podniků vybrané osoby přidělí. Doba přidělení byla omezena na rok, s možností prodloužení o šest měsíců a v případě národohospodářských důvodů i déle.⁷⁴

V další vlně hromadných slovenských migrací po roce 1948 bylo patrné znárodnění, které znamenalo neukotvení obyvatel na vlastní region a otevřenou možnost migrace za prací. Plánování ekonomiky počítalo s výraznými změnami v potřebě pracovních sil, které vyžadovaly přesun populace z venkova do měst za účelem zvyšování průmyslové zaměstnanosti v neprospěch zemědělství a obslužného sektoru.⁷⁵

Odchodem pracovníků ze slovenských přelidněných vesnic se plánovalo přispět k industrializaci Slovenska. Tímto zesílil příliv slovenského obyvatelstva do průmyslových oblastí a velkoměstských aglomerací v českých krajích.⁷⁶ Slováci přicházeli na organizovaný nábor pracovní sil v rámci kvót jednotlivých okresů v Čechách a na Moravě. Pracovní smlouvy byly podepisovány na 3 a na 6 měsíců. Zvláštností tohoto období byly rychlé přesuny slovenských učňů a učnic, tzv. neplnoleté

⁷³ BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny zemí Koruny české*. 2, s. 271-272.

⁷⁴ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 10.

⁷⁵ PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 59.

⁷⁶ PROKOP, Radim a kol. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 93.

mládeže do Čech na doučení nebo na brigády. Tyto změny souvisely s politickými požadavky a trvaly do roku 1959 v téměř nezměněné podobě.⁷⁷

V roce 1950 žilo v Čechách a na Moravě 258 000 Slováků. Příliv Slováků byl podpořen doosídlením pohraničí v letech 1953 – 1958 a potřebám nábory pracovních sil na stavby pětiletěk. V těchto letech nebylo stále české pohraničí plně osídlené, a proto nadále pokračovala řízená migrace podle náborových smluv na státní majetky do pohraničí. Slovenští reemigranti se stali stabilní složkou populace Čech a Moravy.⁷⁸ V padesátých letech bylo 42 000 slovenských Maďarů vyvezeno na práce do Čech nebo na severní Moravu podle potřeb prvního pětiletého plánu bez možnosti návratu.⁷⁹

Procentní zastoupení Slováků v Čechách v tomto období posílili vojáci a specialisté v průmyslu.⁸⁰ Migrace v 50. letech podmíněné vojenskou politikou a přesunem ozbrojených sil k západní hranici státu pod vlivem „železné opony“ si vyžádaly hromadnou přítomnost Slováků ve vojenské službě při ochraně hranic, a mnozí zde již zůstali žít natrvalo. Generace mladých lidí si v pohraničních regionech našla nové domovy, zakládala rodiny, které se postupně stěhovaly do okresních a krajských měst.⁸¹

Padesátá léta dvacátého století sebou přinesla budování socialismu. Činnost státních orgánů se soustředila zejména na důsledné zajištění nábory pracovních sil do vybraných odvětvích národního hospodářství. Bez ohledu na potřeby země byl položen důraz na těžké strojírenství a zbrojní výrobu.⁸² Dalším úkolem státních orgánů bylo pečovat o příkladné zaměstnance a zapojovat skupiny těžko umístitelných a nepřizpůsobivých občanů. Státní politika zaměstnanosti v Československu byla řízena centrálním systémem formou pětiletých plánů. Potřeba zaměstnanců byla rozepisována na jednotlivé národní podniky. Důsledkem tohoto centrálního řízení národního hospodářství dlouhodobě vznikala převaha poptávky po pracovních nad nabídkou.⁸³

⁷⁷ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 23.

⁷⁸ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 11.

⁷⁹ BUDIL, IVO a kol. *Totalitarismus*, s. 35.

⁸⁰ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 24.

⁸¹ PROKOP, Radim et al. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 13.

⁸² BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny země Koruny české. 2*, s. 272.

⁸³ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 10.

4.3 PRŮMYSLOVÉ MIGRACE, OBDOBÍ NORMALIZACE

Početné migrace Slováků v 60. a 70. letech do českého prostředí nadále pokračovaly. Determinovaly je hlavně důvody sociálně-ekonomické a snaha získat vhodné zaměstnání s dobrými platovými podmínkami v průmyslových podnicích. V průběhu let se k těmto důvodům přidávaly rodinné důvody jako následování partnera do místa bydliště, svatba a v neposlední řadě politické důvody. Tak jako se měnila příčina migrace slovenského obyvatelstva do českých oblastí, měnila se také jejich sociální skladba. Zvyšovala se jejich kvalifikační a vzdělanostní úroveň a mimo dělníků přicházely do Čech také kvalifikovanější skupiny obyvatel, jako byly úředníci, kulturní pracovníci, vojáci a také politici.⁸⁴

V těchto letech vedli pracovníky dělnických profesí k příchodu do českých zemí především důvody umocněné lepším zajištěním po stránce bytové, sociální a existenční, a to jak jednotlivců, tak celých rodin. Největší příliv Slováků v tomto období představovaly severočeské a ostravské průmyslové oblasti. Slováci nacházeli uplatnění v hornictví, hutnictví a stavebnictví. Ubytování pro nastupující pracovníky v tomto období bylo nabízeno v nově vznikajících obytných sídlištích v průmyslovém prostředí. Další přitažlivost pro Slováky nabízel průmysl na Karlovarsku, Plzeňsku a pro ženy na Liberecku a v Podkrkonoší. Trvalou atraktivitou pro Slováky se stala velká města. Migrace na venkov zanikaly, neboť ztrácely na významu.⁸⁵

V šedesátých a sedmdesátých letech stále vzrůstal počet Slováků v důsledku postupné další migrace do Čech.⁸⁶ Výrazný příliv v šedesátých letech pokračoval na severní Moravu, především do Ostravy, Karviné a Bohumína. Sezónní a týdenní dojíždění dělníků za prací z Kysúc a z Oravy se stal běžným. Část těchto tzv. „týždňovkárov“ se snažila o možnost přidělení bytu na nově budovaných sídlištích. Mnohdy se jejich sezónnost změnila na trvalý pobyt. Za prací do textilního a chemického průmyslu se Slováci stěhovali do východních a severních Čech. Pracovní, platové a bytové podmínky byly v české části republiky lepší než na Slovensku.⁸⁷ V letech 1961-1970 přicházelo do Prahy ze Slovenska průměrně 800 osob ročně.

⁸⁴ PETRÁŠ, René a kol. *Menšiny a právo v České republice*, s. 190-193.

⁸⁵ PROKOP, Radim et al. *Slováci v České republice po roce 194*, s. 14-15.

⁸⁶ PETRÁŠ, René a kol. *Menšiny a právo v České republice*, s. 193.

⁸⁷ PETRÁŠ, René a kol. *Menšiny a právo v České republice*, s. 192.

Polovina z nich se vracela zpět na Slovensko. Větší výkyvy ve stěhování se neprojevíly ani v souvislosti s událostmi roku 1968.⁸⁸ Do Čech přicházeli sloužit slovenští důstojníci, poddůstojníci a absolventi vysokých škol. Podle určených kvót přicházeli také úředníci, státní zaměstnanci a političtí funkcionáři. Příliv těchto zaměstnanců se stal silnější se vznikem federace a trval také v letech normalizace.⁸⁹ Představa federálních úřadů a institucí počítala se 4 500 systematizovanými místy, z nichž Slováci obsadili 1500 míst (tzv. slovenská kvóta).⁹⁰ Tento počet byl překročen v souvislosti posilování federální byrokracie až do roku 1988. Do Prahy se s těmito úředníky většinou stěhovala celá rodina a rodinní příslušníci hledali rovněž odpovídající zaměstnání.⁹¹

Od sedmdesátých let se změnila struktura nově stěhovaných Slováků do Čech a zejména do Prahy. Narůstala skupina lidí s vysokoškolským a středoškolským vzděláním a byl patrný vysoký podíl zaměstnanců v praxi úředníků.⁹² Zvláštní postavení v Praze získávala slovenská inteligence.⁹³

V osmdesátých letech představovala migrace Slováků do českých zemí vzestupnou tendenci z důvodů jejich sociálních a profesních pozicí a byla také věcí prestiže. Projevoval se příznivý vliv kulturního a ekonomicky vyspělejšího českého prostředí. Přestěhování Slováků znamenalo sociální vzestup, ze skupiny nekvalifikovaných dělníků mezi kvalifikované, ze zemědělců mezi vyučené havíře, z dělníků mezi technické administrativní pracovníky.⁹⁴ Počet obyvatel slovenské národnosti narůstal a kulminoval v roce 1980, kdy podle sčítání lidu žilo a pracovalo v českých zemích 359 370 Slováků, z toho v Praze 19 854 Slováků.⁹⁵ To bylo nejvíce za celé poválečné období.⁹⁶ Na konci osmdesátých let byli Slováci usazeni s celými rodinami rozptýleně

⁸⁸ PETRÁŠ, René a kol. *Menšiny a právo v České republice*, s. 193.

⁸⁹ NOSKOVÁ, Helena. *Pražské ozvěny: minulost a současnost Slováků v českých zemích*, s. 37.

⁹⁰ RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 46.

⁹¹ RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 46.

⁹² RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 46-47.

⁹³ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 13.

⁹⁴ PETRÁŠ, René a kol. *Menšiny a právo v České republice*, s. 194-195.

⁹⁵ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 13.

⁹⁶ PETRÁŠ, René a kol. *Menšiny a právo v České republice*, s. 193.

ve všech krajích České republiky s největší koncentrací v průmyslových oblastech a v Praze.

Dlouhodobost státní politiky se projevovala mimo jiné neracionální a neefektivní zaměstnaností a deformací vztahu lidí k práci. Podíl zaměstnaných žen v produktivním věku se pohyboval v rozmezí 85 % - 90 %. Hornictví, hutnictví a těžba uranu neměly dlouhodobě dostatek zaměstnanců a stát do těchto odvětví organizoval náborů nových pracovních sil. V tomto období výrazně zaostával sektor služeb. Jejich nedostatečný rozvoj podpořil vznik tzv. stínové ekonomiky. Byla potlačena podnikavost a tvůrčí aktivita obyvatel Československa. Soukromá sféra téměř neexistovala. Součástí správy krajských a okresních národních výborů byly odbory pracovních sil jako složka lidové samosprávy, které měly za úkol především závazné a plánované náborů pracovních sil pro národní podniky. Centralistický způsob řízení v oblasti zaměstnanosti vycházel z jednotného regulačního systému počtu pracovních sil na jednotlivé podniky v rámci jejich ročních prováděcích plánů.⁹⁷

⁹⁷ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 10-11.

5 REVOLUČNÍ ZMĚNY A ROZPAD ČESKOSLOVENSKA

Češi a Slováci oslavovali ve společném Československu Sametovou revoluci, s kterou nastaly ekonomické a společenské změny, jež měly za následek rozlukou soustátí. Československo nastoupilo po roce 1989 dlouhou cestu tržně orientovaného hospodářství. Ekonomickou transformaci provázela nezaměstnanost, pokles zemědělské výroby a omezení spotřeby obyvatelstva. Obyvatelstvo bylo vystaveno nečekaným změnám, sociální i majetkové nerovnosti, prohlubování regionální nerovnosti, majetkovým zvrátům, zvýšení životních nákladů a pro část společnosti se otevřela cesta k podnikání.⁹⁸

Příliv Slováků za prací do Čech a na Moravu byl zaznamenáván po celá léta společného státu a nezastavil se ani v době revolučních změn. V letech 1950 - 1992 se ze Slovenska přestěhovalo do České republiky celkem 1 133 000 osob.⁹⁹ V období let 1961 - 1990 se ze Slovenska do českých zemí přistěhovalo 370 697 osob, ale nelze opomenout opětovné vystěhování na Slovensko tj. 237 000 osob. Před rozdělením Československa pobývalo v českých zemích 133 693 Slováků.¹⁰⁰ V roce 2001 se ke Slovenské národnosti přihlásilo 193 190 obyvatel.¹⁰¹

⁹⁸ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 2. díl, s. 951 a 1002.

⁹⁹ RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 44.

¹⁰⁰ PROKOP, Radim et al. *Slováci v České republice po roce 1945*, s. 100-136.

¹⁰¹ PETRÁŠ, René a kol. *Menšiny a právo v České republice*, s. 193-194.

5.1 POSTKOMUNISTICKÉ OBDOBÍ

Po roce 1989 nastaly v Československu změny, které byly spojeny s veřejným vypovězením moci komunistickému režimu a s demokratizací společnosti. Politické dění po volbách roku 1990 se soustředilo na ekonomické reformy a na snahy uspořádání vztahů mezi Čechy a Slováky. Tyto snahy vyvrcholily politickým rozhodnutím rozdělit Československo na dvě nezávislé republiky - Českou republiku a Slovensko k 1. lednu 1993. Pro Slováky v České republice nastala obtížná situace a uvědomovali si, že zánik Československa pro ně bude znamenat velké problémy. Bezprostředně po sametové revoluci sice příliv obyvatel ze Slovenska mírně vzrostl, ale v letech 1990 a 1991 v souvislosti s rozdělením Československa příliv Slováků znatelně zeslábl na 341 877 osob.¹⁰²

Po pádu komunistického režimu se situace na trhu práce se začala překotně měnit. Rozběhl se proces rozsáhlé privatizace národního majetku. Privatizace se dotkla větších závodů i malých prodejen a provozoven. K privatizaci byl schválen majetek oceněný na 470,7 mld. Kč.¹⁰³ K urychlení procesu byla zavedena kupónová privatizace zahájená na konci roku 1991, které se mohl zúčastnit každý občan starší 18 let. K vrácení nemovitého majetku zabaveného v únoru 1948 měly přispět restituice. Počátky hospodářské reformy a nové ekonomické možnosti vnímala zpočátku většina Československého obyvatelstva nadšeně, ale také bezradně. Jak ukázal čas, mnozí noví podnikatelé se v nezvyklých podmínkách dokázali rychle orientovat na úkor slušnosti. Členové Komunistické strany Československa dokázali využít svých kontaktů, zmocnili se bývalého stranického majetku, a tím si ulehčili start do podnikání. Další skupinou, která měla peníze na rozjezd soukromého podnikání, byli „veksláci“ a „meloucháři“. Mnozí lidé však vstupovali do podnikání zcela bez prostředků a zkušeností.¹⁰⁴

Důsledky reformy státního hospodářství pocítilo tíživěji Slovensko, protože na jeho území byla umístěna zbrojní výroba a hutní závody. Ekonomická recese postihla celé

¹⁰² BARTOŇOVÁ, Dagmar et al. *Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008*, s. 87 a 99.

¹⁰³ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 2. díl, s. 979.

¹⁰⁴ BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny zemí Koruny české*. 2, s. 313-314.

regiony, když vláda rozhodla o redukci zbrojního průmyslu.¹⁰⁵ Trh práce schopných obyvatel se začal pohybovat. Výrazně se snížil počet zaměstnanců ve státním a družstevním sektoru. Převážná část lidí našla novou práci v soukromém sektoru. Dřívější skrytá nezaměstnanost se stala otevřenou a nábor pracovních sil byl nahrazen nabídkou volných pracovních míst, kterých byl ale oproti zájmu nedostatek.¹⁰⁶

Pro potřeby zaměstnanosti vznikaly postupně od roku 1990 na každém okrese v Čechách a na Moravě úřady práce. Úřady práce vznikaly s mírným zpožděním také na Slovensku. Počátkem roku 1991 začal v České republice fungovat trh práce v novodobých demokratických podmínkách. Byla dotvořena legislativní a institucionální síť úřadů práce. Federálním shromážděním byl přijat zákon č. 1 /1991, o zaměstnanosti a působnosti orgánů České republiky na úseku zaměstnanosti. Přijaté legislativní normy v oblasti o zaměstnanosti se upravily a vymezily zcela nově právo na práci, hmotné zabezpečení, státní aktivní politiku zaměstnanosti a její nástroje, práva a povinnosti zaměstnavatelů při zaměstnávání občanů, postavení a řízení sítě úřadů práce, kontrolu provádění státní politiky zaměstnanosti. Průměrná míra nezaměstnanosti v roce 1991 se pohybovala v České republice 4 % – 5 %. Na Slovensku obdobné úřady práce zaznamenaly v tomto období nárůst nezaměstnanosti v některých slovenských regionech až do výše 20 %, zejména na východě státu.¹⁰⁷ Vláda zavedla legislativní normy, zákony a opatření, kterými zabránila nárůstu nezaměstnanosti. Snížila počet vietnamských a mongolských učňů v rámci dřívější internacionální pomoci minulé vlády, zavedla možnost krátkodobého zaměstnání v příhraničních oblastech, tzv. „pendlerství“, prodloužila mateřské dovolené, zvýhodnila rychlejší odchod osob do starobních důchodů, a jiné. Finančně byli podporováni zaměstnavatelé, kteří přešli na novou výrobu. Pracovní místa byla v této době povinně hlášena na úřadě práce, který je zveřejňoval. Česká republika patřila k zemím s nejnižší nezaměstnaností, ale oblasti s těžebním a těžkým průmyslem byly nezaměstnaností postiženy znatelněji.¹⁰⁸

¹⁰⁵ BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny zemí Koruny české*. 2, s. 314-315.

¹⁰⁶ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 22.

¹⁰⁷ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 20.

¹⁰⁸ BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*, s. 22.

5.2 ROZDĚLENÍ ČESKOSKOVENSKA

Po rozdělení společného státu se postavení Slováků v Čechách zásadně změnilo. Slováci se v Čechách necítili být menšinou a v dobách společného státu k tomu neměli důvod. Po rozdělení státu se Slováci stali v České republice národnostní menšinou *sui generis*, tedy specifickou.¹⁰⁹ Slováci se za menšinu z daných historických důvodů nepovažovali. Historický a politický vývoj ji ale ze Slováků vytvořil. Slovákům nešlo o práva menšin, ale o to, aby mohli v České republice žít a pracovat, tak jako v době před rozdělením obou států. Vznik samostatné České republiky znamenal pro Slováky v českých zemích komplikace.¹¹⁰

Toto období rozdělilo Slováky do několika skupin. První skupinou byli Slováci, kteří by setrváním v České republice ztratili životní standard a k odchodu zpět na Slovensko je motivovali nejen politické, ale také ekonomické důvody. Tito Slováci volili odchod na Slovensko, kde mohli očekávat stejné nebo obdobné pracovní možnosti a nechtěli se v Čechách vyrovnávat s rolí minority. Druhá skupina se neztotožnila s přijetím role národnostní menšiny a vědomí náležitosti ke slovenskému národu a Slovensku bylo tak silné, že vedlo tuto část Slováků k návratu zpět na Slovensko. Další část Slováků zůstala v České republice s rozhodnutím, že se stane slovenskou menšinou se všemi důsledky. Další skupina Slováků, převážně mladých, zůstala ve svých domovech v České republice, neboť pro ně národní příslušnost nebyla základní prioritou.¹¹¹ Většina Slováků, kteří se rozhodli po rozdělení Československa žít natrvalo v České republice, přijali občanství České republiky.¹¹² Po rozdělení se Slováci v České republice stali nejpočetnější specifickou národností menšinou, která nepředstavovala problémy sociální ani politické.¹¹³

¹⁰⁹ RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 31.

¹¹⁰ RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 31.

¹¹¹ NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*, s. 15.

¹¹² PETRÁŠ, René a kol. *Menšiny a právo v České republice*, s. 193.

¹¹³ PETRÁŠ, René a kol. *Menšiny a právo v České republice*, s. 193.

6 MIGRACE SLOVÁKŮ ZA PRACÍ DO ČECH PO ZÁNIKU ČESKÉ A SLOVENSKÉ FEDERATIVNÍ REPUBLIKY

Rozdělením společného státu se stali Slováci v České republice cizinci. V chaotickém období rozdělení států bylo nutné vyřešit mimo jiné pravidla a mezinárodní smlouvy, týkající se zaměstnávání mezi Českou a Slovenskou republikou. Pravidla pro zaměstnávání Slováků v českých zemích byla řešena vzájemnými smlouvami. Obyvatelstvo se přizpůsobilo nově vzniklým podmínkám, vznikaly nové podniky, neprosperující zanikaly, začalo se rozvíjet soukromé podnikání. Slovensko se potýkalo s výrazně vyšším procentem nezaměstnanosti než Česká republika. To bylo jedním z důvodů, proč migrace Slováků do České republiky intenzivně pokračovaly i po rozdělení státu.

Dne 1. 5. 2004 vstoupila Česká republika a Slovensko do Evropské unie. Tímto dnem se podmínky týkající se zaměstnání a pobytu Slováků v České republice změnila a zjednodušily. Volný pohyb osob se postupně stal přirozenou a moderní součástí pracovního trhu občanů pracujících v zemích Evropské unie. Zaměstnavatelé začali vyhledávat své budoucí zaměstnance bez ohledu na hranice státu, jediných kritériem se staly vědomosti a znalosti. Migrace se staly součástí globalizovaného světa za mohutné podpory světa virtuálního.

6.1 PROBLEMATIKA MIGRACÍ PŘED VSTUPEM DO EVROPSKÉ UNIE

Po rozdělení Československa se Slováci stali v českých zemích národností menšinou a bylo potřeba vyřešit také legislativu týkající se možnosti zaměstnávání. Dne 29. 10. 1992 byla uzavřena mezi Českou a Slovenskou republikou *Smlouva o vzájemném zaměstnávání občanů*. Cestování bylo snadné, občané ze Slovenska nepotřebovali k cestování do České republiky pas, stačil občanský průkaz a hranici mohli překračovat na kterémkoliv místě. Problém nastával s trvalým nebo dlouhodobým pobytem, který se řídil platným zákonem o pobytu cizinců z roku 1992, a vztahoval se také na občany Slovenské republiky.¹¹⁴ V témže roce byla uzavřena dohoda týkající se zaměstnávání Slováků v České republice, která určovala zaměstnavateli povinnost nahlásit zaměstnance – občana druhé republiky úřadu práce a uzavřít s ním platnou pracovní smlouvu. Na základě uzavřené pracovní smlouvy cizinecká policie vystavila občanům Slovenska povolení k dlouhodobému pobytu. Podnikatelům a živnostníkům nebyly v podnikání kladeny překážky a vztahovala se na ně dohoda o ochraně investic.¹¹⁵ Pro Slováky, kteří v Čechách většinou pracovali, byla dne 29. září 1992 uzavřena dohoda o spolupráci v oblasti zdravotnictví a zdravotní péče. Konkrétní podmínky byly vázány na dohody pojišťoven. Slováci, kteří byli v České republice zaměstnáni, byli pojištěni z titulu zaměstnání.¹¹⁶

Se společenskými a politickými změnami od roku 1990 se výrazně změnily migrace osob, které začaly přicházet do České republiky za prací. V letech 1993 - 2000 byl do České republiky nadále nejsilnější příliv obyvatel ze Slovenska,¹¹⁷ ale na politické změny velmi rychle reagovaly migrační pohyby cizinců z mnoha různých zemí.

Lidé ze Slovenska směřovali především do velkých měst a průmyslových oblastí. Toto období lze charakterizovat trvalými a dočasnými pracovními migracemi, které

¹¹⁴ RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 35.

¹¹⁵ RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 36-37.

¹¹⁶ RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 37.

¹¹⁷ BARTOŇOVÁ, Dagmar et al. *Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008*, s. 90.

měly různý průběh. Od konce roku 1993 zaměstnanost slovenských občanů v České republice narostla a Slovensko tak nadále zůstalo významným zdrojem přílivu obyvatel.¹¹⁸

Po roce 1994 vytrval příliv zejména mladých lidí ze svobodných povolání slovenské inteligence a podnikatelů. Tento příliv souvisel s obdobím tzv. „mečiarizmu“ na Slovensku. Slováci se nadále umísťovali na obdobná pracovní místa jako Češi, na plné pracovní úvazky. V této době pracovali Slováci prakticky ve všech národohospodářských odvětvích, od dělnických profesí po vysoce specializované odborné profese. V roce 1995 pracovalo nejvíce Slováků na Moravě, byli to zaměstnanci, kteří zvolili každodenní dojíždění za prací ze Slovenska do sousedních moravských okresů. V příhraničních okresech pracovali v dolech a hutích, v zemědělství, lesnictví, stavebnictví, průmyslu a ve službách. Nárůst pracovní migrace Slováků v 90. letech byl patrný zejména v Praze.¹¹⁹ Pohraniční oblasti s vyšším procentem Slováků z minulosti opět přilákaly Slováky. Také se zvýšil počet Slováků na Tachovsku, Karlovarsku a Plzeňsku. Po roce 2000 přetrval hlavně příliv vysokoškoláků, pracovníků do stavebnictví a do obchodních sítí. Do Čech začali přicházet lékaři a vysoce odborní pracovníci.¹²⁰

Pro migraci se Slovenské republiky byla uplatňována opatření s volnějším režimem než pro ostatní státy. Volnější pravidla se týkají možnosti zaměstnání, studia a slučování rodin. Nárůst studentů v České republice byl zaznamenán v roce 1999, kdy bylo slovenským studentům umožněno studovat na českých státních univerzitách, aniž by museli platit školné. V akademickém roce 1998/1999 narostl počet slovenských studentů na 1 150 osob a v roce 2002/2003 to bylo již 6 660 studentů. Příchody studentů do České republiky byly orientovány na budoucnost a na hledání zaměstnání v České republice, zejména v Praze.¹²¹

¹¹⁸ HORÁKOVÁ, Milada. *Důsledky vstupu ČR do EU na vztahy s Rakouskem se zaměřením na zaměstnanost, trh práce a migraci. Pracovní migrace cizinců v České republice. Strukturální a vývojová analýza. Analytická část - svazek 5.* VÚPSV, 2000. 45, s. příl., [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné na WWW: <https://www.vupsv.cz/publ/?pracovnik=1&klasif=vse&rok=2000>.

¹¹⁹ LEONTIYEVA, Yana et al. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*, s. 17.

¹²⁰ NOSKOVÁ, Helena. *Pražské ozvěny: minulost a současnost Slováků v českých zemích*, s. 38-39.

¹²¹ LEONTIYEVA, Yana et al. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*, s. 18.

Léta 1996 -1999 byla charakterizována zvýšeným zájmem o získání trvalého pobytu na území České republiky. Motivací pro získání trvalého pobytu bylo usnadnění vstupu na trh práce, protože pak nebylo zapotřebí povolení k zaměstnání, bylo možné využívat služby úřadu práce jako např. rekvalifikace, poradenství nebo nabídky aktivní politiky zaměstnanosti. Slováků s trvalým pobytem bylo na konci roku 1990 již 40 362 a vedle Slováků tvořily již početné komunity Ukrajinci, Vietnamci, Poláci a Rusové.¹²² I přes problematiku týkající se legislativy počet občanů Slovenska s povolením k pobytu od konce roku 1994 rozrostl z 17 000 na 40 000 osob. Počet Slováků s povolením k trvalému pobytu v českých zemích se od roku 1994 zvýšil z 2 960 na 13 018 osob na konci roku 1999.¹²³ V devadesátých letech představovali občané Slovenska nejvýznamnější zdroj cizí pracovní síly v České republice.

Migrace Slováků do České republiky byla ovlivněna ekonomickými důvody a vyšší poptávkou po pracovní síle na českém trhu práce. Míra nezaměstnanosti na Slovensku byla od rozdělení republik vyšší než v České republice, a tak Slováci volili za práci cestu do Čech a na Moravu. Například v roce 1995 byla míra nezaměstnanosti na Slovensku 13,1 % oproti tomu v České republice v témže roce 3,0 %. V roce 1995 našlo v České republice zaměstnání 62 300 Slováků, a v roce 1998, kdy míra nezaměstnanosti na Slovensku byla 15,6 %, našlo v České republice zaměstnání 67 800 Slováků, a to i přes narůstající nezaměstnanost v České republice (6 %). V roce 1996 pracovalo v České republice 78 123 osob, z důvodu hospodářské stagnace se jejich počet v prvním pololetí roku 2000 snížil na 63 709 zaměstnanců.¹²⁴ V době hospodářského útlumu v roce 1999 při nezaměstnanosti 8,5 % se počet zaměstnaných Slováků snížil na 59 800 Slováků, ale zvýšilo se jejich podnikání.¹²⁵

¹²² HORÁKOVÁ, Milada. *Důsledky vstupu ČR do EU na vztahy s Rakouskem se zaměřením na zaměstnanost, trh práce a migraci. Pracovní migrace cizinců v České republice. Strukturální a vývojová analýza. Analytická část - svazek 5.* VÚPSV, 2000. 45, s. příl., [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné na WWW: <https://www.vupsv.cz/publ/?pracovnik=1&klasif=vse&rok=2000>, s. 9.

¹²³ HORÁKOVÁ, Milada. *Důsledky vstupu ČR do EU na vztahy s Rakouskem se zaměřením na zaměstnanost, trh práce a migraci. Pracovní migrace cizinců v České republice. Strukturální a vývojová analýza. Analytická část - svazek 5.* VÚPSV, 2000. 45, s. příl., [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné na WWW: <https://www.vupsv.cz/publ/?pracovnik=1&klasif=vse&rok=2000>, s. 7-11.

¹²⁴ HORÁKOVÁ, Milada. *Důsledky vstupu ČR do EU na vztahy s Rakouskem se zaměřením na zaměstnanost, trh práce a migraci. Pracovní migrace cizinců v České republice. Strukturální a vývojová analýza. Analytická část - svazek 5.* VÚPSV, 2000. 45, s. příl., [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné na WWW: <https://www.vupsv.cz/publ/?pracovnik=1&klasif=vse&rok=2000>, s. 38.

¹²⁵ HORÁKOVÁ, Milada. *Důsledky vstupu ČR do EU na vztahy s Rakouskem se zaměřením na zaměstnanost, trh práce a migraci. Pracovní migrace cizinců v České republice. Strukturální a*

Vývoj, ekonomická recese od roku 1997 a změny na trhu práce ukázaly, že Slováci neodcházeli v problematice době zpět na Slovensko, ale zůstali v České republice. Jedním z důvodů mohla být stále vyšší nezaměstnanost na Slovensku.

S novými společenskými a politickými podmínkami se projevila nelegální forma zaměstnávání cizinců, která se u Slováků převážně soustředila do dělnických profesí ve stavebnictví a do zpracovatelského průmyslu.¹²⁶

Slováci představovali v tomto období nejpočetnější skupinu cizinců na trhu práce, a od roku 1994 do roku 2001 se jejich počet postupně ztrojnásobil, což bylo 1,4 % z celkové nezaměstnanosti.

Služby úřadu práce v českých zemích využívali Slováci již od roku 1993. Na počet registrovaných občanů Slovenské republiky na úřadech práce měla vliv probíhající ekonomická situace. V roce 1993 bylo evidováno na úřadě práce 23 367 Slováků, v roce 1995 se jejich počet zvýšil na 59 323 osob a v roce 1998 bylo v evidenci 61 320 Slováků.¹²⁷ V Praze, kde bylo nejvíce volných pracovních míst, se v roce 2001 evidovalo 18 500 Slováků. Na Ostravsku bylo v této době jen velmi málo volných pracovních míst, ale počet Slováků zde zůstával velmi vysoký. V evidenci Úřadu práce v Ostravě bylo v té době 6 400 Slováků. Úřady práce evidovali vysoký počet Slováků napříč celou Českou republikou: Brno - město evidovalo 4 314 osob, Vsetín 2 908 osob, Zlín 2 079 osob, Karviná 1 888 osob, Mladá Boleslav 1 845 osob, Břeclav 1 755 osob a Frýdek Místek 1 597 osob. V roce 2001 Úřad práce v České republice registroval 71 000 Slováků jako uchazečů o zaměstnání.¹²⁸ V roce 2002 byla na Slovensku míra nezaměstnanosti 18,8 % a v České republice 7,3 %.¹²⁹ Ekonomická situace v České

vývojová analýza. *Analytická část - svazek 5*. VÚPSV, 2000. 45, s. příl., [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné na WWW: <https://www.vupsv.cz/publ/?pracovnik=1&klasif=vse&rok=2000>, s. 25.

¹²⁶ HORÁKOVÁ, Milada. *Důsledky vstupu ČR do EU na vztahy s Rakouskem se zaměřením na zaměstnanost, trh práce a migraci. Pracovní migrace cizinců v České republice. Strukturální a vývojová analýza. Analytická část - svazek 5*. VÚPSV, 2000. 45, s. příl., [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné na WWW: <https://www.vupsv.cz/publ/?pracovnik=1&klasif=vse&rok=2000>, s. 19.

¹²⁷ HORÁKOVÁ, Milada. *Důsledky vstupu ČR do EU na vztahy s Rakouskem se zaměřením na zaměstnanost, trh práce a migraci. Pracovní migrace cizinců v České republice. Strukturální a vývojová analýza. Analytická část - svazek 5*. VÚPSV, 2000. 45, s. příl., [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné na WWW: <https://www.vupsv.cz/publ/?pracovnik=1&klasif=vse&rok=2000>, s. 14.

¹²⁸ HORÁKOVÁ, Milada. *Trendy ve vývoji mezinárodních pracovních migrací v České republice*, s. 27-32.

¹²⁹ RYBÁČEK, Václav. *Česko-slovenské čtvrtstoletí makroekonomickým pohledem. Statistika a my 10/2018*. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2018-12-28]. Dostupné na WWW: <http://www.statistikaamy.cz/2018/10/cesko-slovenske-ctvrtstoletí-makroekonomickým-pohledem/>

republiky byla příznivější, a tak mnoho Slováků nadále hledalo zaměstnání v českých zemích.

6.2 VÝVOJ PRACOVNÍHO TRHU PO VSTUPU DO EVROPSKÉ UNIE

Vstup do Evropské unie měl pro zlepšení postavení Slováků na trhu práce v České republice zásadní význam. Padla různá omezení daná cizineckým režimem. Odpadly komplikace s vyřizováním víz k pobytu nad 90 dní, skončily těžkosti spojené s dvojitým zdravotním pojištěním a také se snížil zájem o české občanství.¹³⁰

V důsledku vstupu do Evropské unie převzala Česká republika zásady týkající se zaměstnávání a pohybu cizinců. V zemích Evropské unie začalo platit stejné právní postavení občanů Evropské unie jako občanů České republiky s výjimkou práv politických. Základní svobodou pro občany Evropské unie se stal volný pohyb osob, s kterým souvisela možnost ucházet se o zaměstnání ve kterémkoliv členském státě za účelem výkonu povolání. Proto zákon o zaměstnanosti stanovil stejné právní postavení občanů Evropské unie a jejich rodinným příslušníkům jako občanům České republiky.¹³¹ Česká legislativa začala rozdělovat cizí státní příslušníky žijící v České republice podle země jejich původu na občany Evropské unie a Švýcarska a jejich rodinné příslušníky a na občany tzv. třetích zemí.

Po vstupu do Evropské unie se snížil zájem Slováků o české občanství, protože již mohli v České republice bez problémů pobývat se statutem cizince. Po rozdělení Československa se obě části společného státu od sebe vzdálily. Dne 1. 5. 2004 byly oba státy přijaty do Evropské unie a později se staly i součástí schengenského prostoru. Tato situace vytvořila záruku pro občany obou zemí, že se mohou volně pohybovat, stěhovat i pracovat. Česká republika si ponechala svou tradiční měnu, zatímco

¹³⁰ RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*, s. 42.

¹³¹ KOLEKTIV METODIKŮ ÚŘADU PRÁCE a FONDU DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, *Metodický materiál pro pracovníky zahraniční zaměstnanosti úřadu práce* s. 13.

Slovensko přijalo v roce 2009 euro. V rámci Evropské unie měly oba státy podobné postavení a mohly se vzájemně podporovat.

Po vstupu do Evropské unie se pracovní trh v České republice vyvíjel příznivě. Míra nezaměstnanosti klesala a zvyšoval se počet volných míst.¹³² Nezaměstnanost na Slovensku byla vysoká, dosahovala 12,5 % a ve východních regionech byla vyšší. Po vstupu do Evropské unie se zahraniční pracovní síla stala trvalou součástí pracovního trhu České republiky. Nejsilnější migrace stále přicházela ze Slovenska. Její příliv mohl být vyšší, než ukazovala evidence cizinecké policie, statistiky úřadů práce a živnostenských úřadů. V České republice se rozšířilo nelegální zaměstnávání, které se dotýkalo také cizinců. Kontrolami v roce 2006 bylo zjištěno 631 nelegálně zaměstnaných Slováků z celkových 83 165 nelegálně zaměstnaných osob. Nelegální práce byla opakovaně zjišťována zejména v nekvalifikovaných profesích ve stavebnictví, v úklidu, pomocných pracích, skladech a zemědělství.¹³³ Slovinci po vstupu do Evropské unie začali v České republice snižovat podnikání na základě živnostenského oprávnění. Později v době ekonomické recese se opět mezi Slováky zvýšil počet podnikatelů.¹³⁴ Pracovní migrace Slováků se nadále soustřeďovala zejména do Prahy, Brna a tam, kde byla lukrativní nabídka pracovních příležitostí a dostupnost bydlení.

V roce 2004 bylo v České republice zaměstnáno 72 500 Slováků. Bylo to nejvíce cizinců v rámci zemí Evropské unie. Od roku 2004 lze sledovat významný nárůst vysoce kvalifikovaných pracovníků, zejména lékařů.¹³⁵ Ke dni 31.12.2005 žilo na území České republiky 49 446 Slováků s trvalým nebo přechodným pobytem a řadili se na první místo mezi aktivně zaměstnanými cizinci, kterých bylo 84 000.¹³⁶ V roce 2006 nadále pokračoval příliv Slováků a v České republice bylo zaměstnáno 83 615 Slováků tj. 50,63 % ze všech cizinců v rámci Evropské unie v České republice.

¹³² HORÁKOVÁ, Milada. *Zahraniční pracovní migrace v České republice dva roky po vstupu ČR do EU*, s. 13.

¹³³ HORÁKOVÁ, Milada. *Zahraniční pracovní migrace v České republice dva roky po vstupu ČR do EU*, s. 58-59.

¹³⁴ HORÁKOVÁ, Milada. *Vývoj pracovních migrací v České republice v období hospodářské recese*, s. 41.

¹³⁵ LEONTIYEVA, Yana et al. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*, s. 19.

¹³⁶ LEONTIYEVA, Yana et al. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*, s. 15.

8 145 Slováků mělo v té době v České republice živnostenské oprávnění. Celková zaměstnanost Slováků v českých zemích byla 91 763 obyvatel Slovenska (tj. 78 % ze všech cizinců v rámci Evropské unie).¹³⁷ Od roku 2000 do roku 2007 vzrostl počet Slováků, u kterých se jednalo o převážně dlouhodobé pracovní pobyty ze 44 265 na 67 889 osob.

V roce 2008 počala globální finanční krize, za které došlo ke zpomalení přílivu ekonomických migrantů. Slováci se nevraceli zpět domů, ale čekali na oživení trhu. Příčinou byla vysoká nezaměstnanost a nedostatek pracovních příležitostí na Slovensku. Česká republika se po transformaci ekonomiky stala závislou na zahraničních trzích, protože zásadním zdrojem pracovních příležitostí se stal zpracovatelský průmysl. Automobilový průmysl omezil výrobu a propouštěl zaměstnance.¹³⁸ I v této hospodářské situaci se v roce 2009 (míra nezaměstnanosti 9 %) přistěhovalo 5 609 Slováků.¹³⁹ Nadále nejpočetnější skupinou cizinců v rámci Evropské unie v roce 2009 zůstali Slováci, kterých bylo 73 446.¹⁴⁰ V době ekonomické krize byly z pochopitelných důvodů zaměstnavatelé v přijímání zaměstnanců opatrní, což se projevilo ve zvýšeném počtu uzavírání pracovního poměru na dohody o provedení práce a jiné zkrácené pracovní úvazky. V době problémů na trhu práce rostly počty Slováků, kteří začali pracovat na živnostenské oprávnění.

V roce 2014, kdy již hospodářská krize odeznívala, se počet občanů Slovenské republiky zvýšil na 96 222. Práci v českých zemích našlo v té době 59 900 Slováků. Průměrná mzda Slováků byla o 3 451,- Kč vyšší (tj. 30 453,- Kč) než u zaměstnanců České republiky. Slováci dostávali vyšší mzdu, protože byli ochotni odpracovat vyšší počet hodin a totéž platilo také pro ženy. Průměrná mzda na Slovensku uvedená ve statistice Štatistického úradu Slovenské republiky byla v roce 2014 964 eur (tj. 26 542,- Kč).

Nejčastějším dosaženým vzděláním občanů Slovenska bylo vyučení, a to u 33 % zaměstnanců. 7,5 % Slováků, kteří v Čechách a na Moravě v tomto období

¹³⁷ HORÁKOVÁ, Milada. *Zahraniční pracovní migrace v České republice dva roky po vstupu ČR do EU*, s. 75.

¹³⁸ HORÁKOVÁ, Milada. *Vývoj pracovních migrací v České republice v období hospodářské recese*, s. 7-8.

¹³⁹ HORÁKOVÁ, Milada. *Vývoj pracovních migrací v České republice v období hospodářské recese*, s. 9.

¹⁴⁰ HORÁKOVÁ, Milada. *Vývoj pracovních migrací v České republice v období hospodářské recese*, s. 22.

pracovali, mělo základní vzdělání. Ve vedoucích a manažerských pozicích pracovalo jedno procento slovenských zaměstnanců. Jejich mzda převyšovala celkový průměr o 63 %. Na českém trhu práce se začali výrazně uplatňovat slovenští lékaři, a to jak specialisté (7,1 %), tak praktičtí lékaři (12,5 %). Ve skladbě zaměstnání se začali prosazovat jako programátoři, analytici a správci počítačových sítí s výrazně nadprůměrnými mzdami.¹⁴¹ V průběhu roku 2015 se začal zvyšovat počet volných pracovních míst a nezaměstnanost se začala snižovat. V roce 2017 byla míra nezaměstnanosti v České republice 2,9 % a na Slovensku 8,1 %.¹⁴²

Je patrné, že migrace ze Slovenska měla více podob. Jednou z nich byla migrace nekvalifikovaných osob, která se stala v České republice „levnější konkurencí českým dělníkům“. Druhým typem migrace nastal „odliv mozků“ ze Slovenska, tito lidé v České republice začali nacházet lukrativní a lépe placená místa.¹⁴³ K 31. 12. 2018 bylo Úřadu práce České republiky nahlášeno 191 818 Slováků, kteří v České republice pracovali. Slovenských zaměstnanců v České republice pracovalo již nejvíce ze všech cizinců, téměř 34 % všech zahraničních zaměstnanců, jak je vidět v níže uvedené tabulce.¹⁴⁴ Úřad práce České republiky evidoval k 30. 11. 2018 2 047 uchazečů o zaměstnání ze Slovenska.¹⁴⁵ Migrace Slováků do České republiky se stala důležitou součástí vývoje obyvatelstva a významnou součástí pracovního trhu.

¹⁴¹ HOLÝ, Dalibor. *Ekonomická migrace ze Slovenska. Statistika a my 10/2015*. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/10/ekonomicka-migrace-ze-slovenska/>

¹⁴² RYBÁČEK, Václav. *Česko-slovenské čtvrtstoletí makroekonomickým pohledem. Statistika a my 10/2018*. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2018/10/cesko-slovenske-ctvrtstoletim-makroekonomickym-pohledem/>

¹⁴³ HOLÝ, Dalibor. *Ekonomická migrace ze Slovenska. Statistika a my 10/2015*. Český statistický úřad. [online]. [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/10/ekonomicka-migrace-ze-slovenska/>

¹⁴⁴ ÚŘAD PRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistiky 2018*. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z <https://portal.mpsv.cz/sz/stat>

¹⁴⁵ Úřad práce České republiky, vlastní zpracování dat z interních zdrojů OKpráce.

Tabulka 2: Struktura zahraniční zaměstnanosti

Struktura zahraniční zaměstnanosti k 31. 12. 2018 – 10 nejčastěji zastoupených občanství		
Stát	Počet celkem	Podíl na celkové zahraniční zam.
Slovensko	191 818	33,73%
Ukrajina	121 086	21,29%
Polsko	44 896	7,89%
Rumunsko	44 099	7,75%
Bulharsko	34 543	6,07%
Maďarsko	18 051	3,17%
Rusko	14 597	2,57%
Vietnam	12 558	2,21%
Mongolsko	5 640	0,99%
Německo	4 943	0,87%

Zdroj: ÚŘAD PRÁCE ČR. *Statistiky 2018*. [online].
[cit. 2019-02-15]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat>

PRAKTICKÁ ČÁST

7 METODOLOGIE A VÝCHOZÍ SITUACE

Empirická část diplomové práce vychází z analýzy sběru dat, která je podložena výkladem poznatků ze získaného materiálu. Výzkum byl založen na dotazníkovém šetření, kterého se zúčastnili Slováci, kteří požádali Úřad práce České republiky o pomoc při zprostředkování zaměstnání v České republice. Záměrem kvantitativního výzkumu bylo zjistit, do jaké míry a jakým způsobem pomáhá Úřad práce České republiky Slovákům při hledání zaměstnání. Rozborem sebraných dat byly zjišťovány poznatky týkající se problematiky zprostředkovatelských a poradenských aktivit ve vztahu ke slovenským klientům. K tomuto účelu sloužila sada otázek v dotazníku, který byl respondentům předáván k vyplnění v prostorách Úřadu práce České republiky. V dotazníku byla část tzv. podpůrných otázek se zaměřením na oblast pracovního života Slováků v České republice.

Dotazník byl pokládán v roce 2018, tedy v době velmi nízké nezaměstnanosti, kdy počet volných pracovních míst značně přesahoval počet uchazečů o zaměstnání,¹⁴⁶ přičemž tento stav vysoké zaměstnanosti je možno očekávat i v následujícím období.

Respondenti neměli s vyplňováním dotazníku, se srozumitelností otázek, ani s jeho délkou problémy.

- Cílová skupina respondentů: muži a ženy, občané Slovenské republiky, kteří požádali Úřad práce České republiky o zprostředkování zaměstnání v České republice. (V období provádění výzkumu tj. od 4. 9. 2018 do 23. 11. 2018).
- Pro oblast výzkumu byl vymezen Úřad práce České republiky

¹⁴⁶ Počet volných pracovních míst činil 323 542, naproti tomu počet uchazečů o zaměstnání byl 215 010. Podíl nezaměstnaných činil v listopadu roku 2018 2,8 % a v říjnu roku 2017 3,5 %. Podrobnější informace viz: https://portal.mpsv.cz/upcr/media/tz/2018/12/2018_12_10_tz_nezamestnanost_listopad_2018.pdf

- Počet respondentů – 100.
- Dotazník obsahoval 19 otázek.
- Získávání dat: dotazník byl respondentům předáván osobně v prostorách Úřadu práce České republiky (v Praze, Brně-město, Olomouci a Ústí nad Labem).

8 ORGANIZACE SBĚRU DAT A CÍL VÝZKUMU

Terénní sběr dat se uskutečnil od 4. 9. 2018 do 23. listopadu 2018 v prostorách Úřadu práce České republiky. V rámci příprav byly pro zkoumání zvolené cílové skupiny vybrány prostory Kontaktního pracoviště Úřadu práce České republiky Brno-město, Kontaktního pracoviště v Olomouci, Kontaktního pracoviště v Ústí nad Labem a pracoviště Krajské pobočky úřadu práce v Praze.

Dotazník byl respondentům předáván osobně a nespornou výhodou při realizaci sběru dat byla znalost prostředí, která napomohla především zachycení osob z vybrané cílové skupiny. Výzkumu se zúčastnilo 11 % uchazečů o zaměstnání z Prahy, 23 % uchazečů o zaměstnání z Ústí nad Labem, 29 % uchazečů o zaměstnání z Olomouce a 37 % z Brna-města. Vyplněné a vrácené dotazníky byly vizuálně překontrolovány ihned po vrácení.

Dotazníky byly vyplňovány bez problémů a po vrácení nebyly zjišťovány nedostatky. Respondenti dotazníkového šetření se na příslušném Úřadě práce České republiky zaregistrovali na základě platných dokladů o bydlišti v České republice.¹⁴⁷ U dotazovaných nebyla sledována délka evidence, ani jejich počet. Jediným kritériem bylo, že respondenti požádali dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti Úřad práce České republiky o zprostředkování vhodného pracovního místa a stali se tak uchazeči o zaměstnání.¹⁴⁸

¹⁴⁷ ZÁKON 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁸ ZÁKON 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

8.1 CÍL VÝZKUMU

Cílem výzkumu bylo zjistit za pomoci informací získaných od respondentů – Slováků, kteří jsou registrovaní jako uchazeči o zaměstnání v České republice, jaké služby v oblasti zprostředkování a poradenství práce jim nabídl Úřad práce České republiky. Získaná data po sběru analyzovat a zjištěnou skutečnost potom porovnat s platnou legislativou a vnitřními řídicími akty Úřadu práce České republiky. Součástí výzkumných otázek bylo získat komplexnější pojetí problému týkající se zaměstnanosti Slováků v České republice. Výzkum u dotazovaných respondentů byl zacílen na širší rozsah spolupráce s v oblasti poradenství a zprostředkování na Úřadě práce České republiky.

9 VÝZKUMNÝ PROCES

Z vybraných a úplně vyplněných dotazníků byly zjišťovány základní údaje o souboru dotazovaných klientů. Osloveni byli občané Slovenské republiky, kteří hledají zaměstnání v České republice a v době dotazování byli registrováni v evidenci Úřadu práce České republiky. Výzkumu se zúčastnilo 63 % mužů a 37 % žen. 48 % respondentů mělo základní vzdělání, 29 % bylo vyučených, 21 % respondentů označilo dosažené středoškolské vzdělání a 2 % byli vysokoškolsky vzdělaní uchazeči o zaměstnání. Tyto údaje se liší od současného statistického vzdělanostního sledování Slováků v rámci České republiky. Vzdělanostní struktura pracujících Slováků v České republice podle výpočtů TREXIMY a na základě údajů z Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky v roce 2017 činila 12 % občanů se základním vzděláním, 27 % vyučených osob, 28 % se středoškolským vzděláním a 33 % vysokoškoláků.¹⁴⁹

Dotazníky se následně zkoumaly vzhledem k zaručení anonymity respondentů jako jeden soubor (bez ohledu na to, ze které lokality pocházely).

Tabulka 3: Základní údaje o respondentech

	základní	vyučen/a	středoškolské	vysokoškolské
muž	42	17	5	0
žena	6	12	16	2
Celkem	48	29	21	2

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

¹⁴⁹ NESRSTOVÁ, Markéta. *Kdo jsou pracující v Česku?* TREXIMA, 2017 [online]. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <https://www.trexima.cz/aktualita/kdo-jsou-slovaci-pracujici-v-cesku>

9.1 ANALÝZA DAT – ÚŘAD PRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY A PROBLEMATIKA ZAMĚSTNANOSTI

Série otázek s primární důležitosti pro výzkum:

- Jak dlouho žijete v České republice?
- Máte v České republice problém při hledání práce?
- Nabízí Vám úřad práce vhodná pracovní místa?
- Byla Vaše práce dobře finančně ohodnocena?
- Znáte poradenské aktivity úřadu práce?
- Víte o možnosti získání rekvalifikace prostřednictvím úřadu práce?
- Uplatníte Vaše znalosti a dovednosti při práci v České republice?
- Měl/a jste problémy na pracovišti?
- Měl/a jste problémy se zaměstnavatelem?
- Máte problémy s úřady a s legislativou v České republice?

Na základě dat získaných empirickým šetřením bylo zjištěno, že nejvyšší zastoupení tj. ve 49 % měli respondenti, kteří žili v České republice v rozmezí od jednoho roku do tří let. Další skupinou byly Slováci, kteří žili v České republice v rozmezí tří až pěti let, a to v 30 %. Déle jak pět let žilo v českých zemích 18 % respondentů a 3 % méně než jeden rok.

Tabulka 4: Délka pobytu respondentů v České republice

Délka pobytu	méně než 1 rok	1 – 3 roky	3 – 5 let	déle než 5 let
Počet respond.	3	49	30	18

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Na položenou otázku, zda mají dotazovaní v České republice problém při hledání zaměstnání, 28 % respondentů uvedlo „spíše ano“, 8 % zaškrtnulo jednoznačné „ano“ a 30 % Slováků usuzuje, že problémy s hledáním zaměstnání „spíše nemá“ a 34 % dotazovaných jednoznačně nevidí žádný problém s nalezením nového zaměstnání a uvedlo „ne“. V současné době se nadále snižuje délka evidence na Úřadě práce České republiky, a to vzhledem k příznivé situaci na trhu práce a k vysoké nabídce volných pracovních míst.¹⁵⁰ Lze tedy předpokládat, že evidence na Úřadě práce České republiky nemá pro Slováky dlouhodobý charakter.

Tabulka 5: Problém respondentů při hledání zaměstnání

Problémy	ano	spíše ano	spíše ne	ne
Počet respond.	8	28	30	34

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Na položenou otázku, „nabízí Vám úřad práce vhodná pracovní místa“, odpověděli dotazovaní v 61 % „spíše ne“. Rozhodné „ne“ uvedlo 12 % dotazovaných. „Spíše ano“ odpovědělo 10 % a rozhodným „ano“ odpovědělo 3 % uchazečů o zaměstnání z řad Slováků.

Tabulka 6: Nabídka volných pracovních míst Úřadem práce ČR

Nabídka VPM	ano	spíše ano	spíše ne	ne
Počet respond.	10	3	61	12

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

¹⁵⁰ Počet volných pracovních míst činil 323 542, naproti tomu počet uchazečů o zaměstnání byl 215 010. Podíl nezaměstnaných činil v listopadu roku 2018 2,8 % a v říjnu roku 2017 3,5 %. Podrobnější informace viz: https://portal.mpsv.cz/upcr/media/tz/2018/12/2018_12_10_tz_nezamestnanost_listopad_2018.pdf

Převážná část dotazovaných byla spíše spokojena s finančním ohodnocením za odvedenou práci a to v 63 %, jednoznačně spokojeno bylo 20 % respondentů. Spíše nebylo spokojeno 12 % dotazovaných Slováků a nespokojeno s odměnou bylo 5 % respondentů.

Tabulka 7: Spokojenost s finančním ohodnocením za odvedenou práci

Spokojenost	ano	spíše ano	spíše ne	ne
Počet respond.	20	63	12	5

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Otázka týkající se znalosti poradenských aktivit Úřadu práce České republiky byla vesměs negativní. Ve 3 % dotazování uvedli, že poradenské aktivity Úřadu práce České republiky znají, dalších 17 % respondentů napsalo, že poradenské aktivity úřadu práce „spíše znají“. 69 % dotazovaných se vyjádřilo, že poradenské aktivity „spíše nezná“ a 11 % respondentů odpovědělo jednoznačně zamítavou odpovědí „ne“.

Tabulka 8: Znalost poradenských aktivit Úřadu práce ČR

Znalost	ano	spíše ano	spíše ne	ne
Počet respond.	3	17	69	11

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

O možnosti získání rekvalifikace od Úřadu práce České republiky 78 % dotazovaných nevědělo, rekvalifikace znalo 22 % respondentů.

Tabulka 9: Informace o rekvalifikacích v rámci Úřadu práce ČR

Znalost	ano	ne
Počet respond.	22	78

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Na otázku jestli v České republice uplatní nabyté znalosti a dovednosti odpovědělo 45 % dotazovaných že „spíše ne“. Jednoznačně „ne“ odpovědělo 8 % Slováků. 12 % respondentů je přesvědčeno, že své znalosti a dovednosti při zaměstnání v České republice jednoznačně využije. 35 % dotazovaných odpovědělo, že znalosti a dovednosti na českém trhu práce spíše využije.

Tabulka 10: Uplatnění nabytých znalostí a dovedností v ČR

Uplatnění	ano	spíše ano	spíše ne	ne
Počet respond.	12	35	45	8

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Problematika se zaměstnavateli a na pracovišti bývá mnohdy příčinou rušení pracovních poměrů, nezřídka je to jediná možnost jak se vyhnout působení protiprávního jednání na pracovišti. Problémy na pracovišti potvrdilo jednoznačným „ano“ 20 % dotazovaných, „spíše ano“ potvrdilo 49 % respondentů a žádné problémy na pracovišti, tedy „ne“ uvádělo 11 % dotazovaných a „spíše ne“ napsalo v odpovědi 20 % dotazovaných Slováků.

Tabulka 11: Problémy na pracovišti

Problémy	ano	spíše ano	spíše ne	ne
Počet respond.	20	49	20	11

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Problémy se zaměstnavatelem potvrdilo jednoznačným „ano“ 12 % respondentů a 59 % dotazovaných zahrlo v dotazníku odpověď „spíše ano“. Problémy se zaměstnavateli nemělo pouze 9 % respondentů a 20 % Slováků zahrlo v dotazníku odpověď „spíše ne“.

Tabulka 12: Problémy se zaměstnavateli

Problémy	ano	spíše ano	spíše ne	ne
Počet respond.	12	59	20	9

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Častým problémem migrantů bývá nesnadné jednání na úřadech a neznalost legislativy a právních předpisů. Na otázku „*Máte problém s legislativou a s úřady v České republice?*“ byla odpověď následující. 13 % dotazovaných uvedlo „ano“, 69 % respondentů zaškrtno „spíše ano“. Problémy tohoto druhu „spíše nemá“ 13 % dotazovaných a 5 % respondentů uvedlo „ne“, tedy nemá v tomto ohledu žádné problémy.

Tabulka 13: Problémy s legislativou a s úřady

Problémy	ano	spíše ano	spíše ne	ne
Počet respond.	13	69	13	5

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

9.2 ANALÝZA DAT – PRACOVNÍ ŽIVOT A VAZBA NA SLOVENSKO

Součástí provedeného dotazníkového šetření byla paleta otázek, jejichž zodpovězení je důležité pro komplexnější porozumění problematiky zaměstnanosti respondentů.

Série podpůrných otázek týkající se zaměstnanosti v oblasti výzkumu:

- Cítíte se v České republice jako cizinec?
- Váš pobyt v České republice je spojen převážně s: (ekonomickými, rodinnými a jinými důvody).
- Považujete za výhodné založit v České republice rodinu?
- Máte na Slovensku zázemí – dům, byt?
- Pomáháte zejména finančně rodině na Slovensku?
- Vnímáte se spíše jako občan Evropské unie nebo Slovák?
- Chcete žít v České republice trvale?

Na otázku zda se respondenti cítí být v České republice cizinci, odpověděli dotazovaní občané Slovenské republiky v 7 % „ano“, „spíše ano“ odpovědělo 41 % dotazovaných, „spíše ne“ zaškrtilo v odpovědi 38 % dotazovaných a 14 % Slováků se necítí být v českých zemích cizincem.

Tabulka 14: Pocit Slováků, že jsou v České republice cizinci

Pocit cizince	ano	spíše ano	spíše ne	ne
Počet respond.	7	41	38	14

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Respondenti také zodpověděli otázku, která se týkala jejich důvodu pobytu v České republice. Převážná část Slováků – 70 % uvedla ekonomické důvody, 21 % dotazovaných zaškrtilo pro pobyt v českých zemích rodinné důvody a 9 % respondentů mělo pro pobyt v českých zemích jiné důvody.

Tabulka 15: Důvod pro pobyt v České republice

Důvody	ekonomické	rodinné	jiné
Počet respond.	70	21	9

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Respondentům byla položena otázka, jestli považují za výhodné založit v České republice rodinu. Na tuto otázku odpovědělo 12 % dotazovaných „ano“, 36 % dotazovaných odpovědělo „spíše ano“, 38 % Slováků zaškrtnulo v odpovědi „spíše ne“ a 14 % respondentů takovou možnost vyloučilo.

Tabulka 16: Výhody založení rodiny v České republice

Výhody	ano	spíše ano	spíše ne	ne
Počet respond.	12	36	38	14

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Následným dotazem bylo zjišťováno majetkové zázemí respondentů na Slovensku. Na položenou otázku jestli vlastní dotazovaný na Slovensku zázemí ve formě nemovitosti, odpovědělo 38 % Slováků „ano“ a 62 % respondentů „ne“.

Tabulka 17: Informace o majetkovém zázemí na Slovensku

Nemovitosti	ano	ne
Počet respond.	38	62

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Dále byla položena otázka, zda respondenti pomáhají rodině na Slovensku, a to zejména finančně. Dotazovaní na tuto otázku odpověděli následujícím způsobem „ano“ odpovědělo 38 %, respondentů „spíše ano“ 12 % dotazovaných, „spíše ne“ 18 % dotazovaných a „ne“ označilo 32 % respondentů.

Tabulka 18: Finanční pomoc rodině na Slovensku

Pomoc	ano	spíše ano	spíše ne	ne
Počet respond.	38	12	18	32

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Na otázku jestli se respondenti vnímají jako občané Evropské unie nebo jako Slováci jednoznačně převládala odpověď ve prospěch slovenského občanství, a to v 94 %. 6 % respondentů v dotazníku uvedlo, že vnímají sami sebe spíše než Slováky jako občany Evropské unie.

Tabulka 19: Informace o příslušnosti k národu a společenství

Pocit příslušnosti	Slovák	občan EU
Počet respond.	94	6

Zdroj: Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Na otázku, zda by respondenti chtěli žít trvale v České republice, odpověděli následujícím způsobem: 11 % Slováků by chtělo žít v České republice trvale, 63 % respondentů by v České republice trvale žít nechtělo a označilo „ne“ a 26 % dotazovaných neví.

Tabulka 20: Trvalý život v České republice

Život v ČR	ano	ne	nevím
Počet respond.	11	63	26

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

10 VÝSLEDKY VÝZKUMU, SHRNUÍ

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že všichni dotazovaní měli nějakou zkušenost s trhem práce v České republice. Vysoký podíl respondentů - 70 % z dotazovaných Slováků odpovědělo, že přijeli do České republiky z ekonomických důvodů. Respondenti převážně uváděli, že jsou spokojeni s odměnou za vykonanou práci. Toto zjištění potvrzují bádání popsaná v kapitole 6.2. Výzkum ukázal, že respondenti mají silnou vazbu ke své rodině na Slovensku, kterou podporují a také v převážně většině potvrdili pouto ke své rodné vlasti. Přesto převážná většina respondentů pobývá v České republice dlouhodobě.

Vysoké procento dotazovaných uvedlo negativní zkušenosti s úřady a s legislativou. Není vždy snadné orientovat se v rozbujelé měnící se legislativně, v právních předpisech a na úradech. Velmi vysoké procento respondentů uvádělo problémy se zaměstnavateli a také na pracovišti. Problematika mezilidských a pracovněprávních vztahů je namáhavá pro každého člověka, natož pro člověka, který v České republice své místo teprve hledá. Mezilidská pomoc nebo právní řešení problému se nalézají obtížně. Tuto problematiku by bylo vhodné blíže zkoumat pomocí řízených rozhovorů.

V době, kdy Česká republika patří mezi země s nejnižší nezaměstnaností, 73 % dotazovaných Slováků uvedlo, že jim Úřad práce České republiky nenabídl vhodná pracovní místa. Vhodné pracovní místo upravuje § 20 zákona 435/2004, Sb., o zaměstnanosti a představa „vhodnosti“ se může lišit od pojetí respondentů. Úřad práce České republiky specifikuje vhodné pracovní místo jako zaměstnání,¹⁵¹ které zakládá povinnost odvádět pojistné na důchodové pojištění a na státní politiku zaměstnanosti, jehož délka pracovní doby činí nejméně 80 % stanovené týdenní pracovní doby, které je sjednáno na dobu neurčitou nebo na dobu určitou delší než 3 měsíce, které odpovídá zdravotní způsobilosti, pokud možno kvalifikaci, schopnostem, možnosti ubytování, dopravní obslužnosti a praxi.

¹⁵¹ ZÁKON 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Nelze tedy jednoznačně říci, že Úřad práce České republiky nenabízel respondentům žádná volná pracovní místa. V tomto ohledu by bylo vhodné provést doplňující kvalitativní výzkum.

Z odpovědí respondentů, uchazečů o zaměstnání vyplynulo, že vysoké procento (80 %) má malé nebo žádné informace o poradenských aktivitách Úřadu práce České republiky. Tato zjištění jsou jednoznačně v rozporu se Směrnicí generální ředitelky Úřadu práce České republiky č. 1/2016 *Uplatnění certifikované Metodiky poradenského procesu realizovaného s uchazeči o zaměstnání v praxi Úřadu práce České republiky*, protože s poradenskými aktivitami musí být uchazeči o zaměstnání seznámeni nejpozději do jednoho měsíce od zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání. Certifikovaná *Metodika poradenského procesu* na úřadě práce je závazná pro všechny klienty a pracoviště úřadu práce. Podle zavedené *Metodiky poradenského procesu* začíná poradenský proces do jednoho měsíce po zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání vstupním rozhovorem a skupinovou informační schůzkou. Řízený vstupní rozhovor je podložený dotazníkem a zaměřuje se na aktuální potřeby a situaci uchazeče o zaměstnání. Na skupinové informační schůzce předá poradce klientovi informace o nabízených službách úřadu práce - tedy také o možnostech rekvalifikace v případě potřeby, o právech a povinnostech uchazeče o zaměstnání, o možnost výběru aktivit pro zvýšení zaměstnanosti a o aktuální situaci a trhu práce apod.¹⁵² Z výzkumu bylo zjištěno, že o možnosti rekvalifikace nevědělo 78 % dotazovaných Slováků.

Kvantitativním šetřením, bylo zjištěno, že Úřad práce České republiky slovenským uchazečům o zaměstnání, kteří vyplnili dotazník, nenabízel služby a pomoc v požadované šíři a kvalitě, zejména v oblasti poradenství.

Otázky, které se nesly na pozadí výzkumu, vedou k zamyšlení o nabízených službách Úřadu práce České republiky Slovákům, zároveň i občanům jiných národností, o aktuální praxi, případně k zamyšlení nad možnými prvky diskriminace. Výzkum také poodhalil pohled na Úřad práce České republiky očima občanů ze Slovenska.

¹⁵² ÚŘAD PRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY. *Uplatnění certifikované Metodiky poradenského procesu realizovaného s uchazeči o zaměstnání v praxi Úřadu práce České republiky*. Směrnice generální ředitelky č. 1/2016. [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://sps.mpsv.cz/upinfo/gr/vra/dra/default.aspx>

ZÁVĚR

Tato diplomová práce představila migrace Slováků do českých zemí na pozadí historických událostí od vzniku společného státu. Migrace ze slovenských oblastí do českého a moravského prostoru byly součástí běhu dějin a nyní se staly součástí moderního způsobu života. Migrace se podílely na běhu života generací, dobrovolné stěhování, naděje, zklamání a idealistické pohnutky střídala mocenská rozhodnutí politiků. Lidské osudy se v průběhu staletí staly čísly ve statistikách.

Po vzniku společného státu začali na české a moravské území přicházet Slováci, za lepším živobytím. V meziválečném období se Slováci usídlovali na českém území spíše sporadicky, převážně ve větších průmyslových městech. Pro Slováky v té době byli typické sezonní práce v zemědělství a ve veškerých odvětvích zpracovatelského průmyslu. Již tehdy byl přitažlivý těžký průmysl a hornictví. Rozložení slovenské populace bylo typické územní i časovou proměnlivostí. Po dobu trvání první republiky měly migrace slovenského obyvatelstva do oblastí Čech, Moravy a Slezska převážně sociální a ekonomické příčiny.

Práce ukazuje, jak druhá světová válka změnila charakter migrací. Válečné rozbití Československa si vybralo daň v podobě páchání násilí, narušení budovaných vztahů a důvěry, ale migrace pokračovaly. S odsunem Němců z českého pohraničí následovala konfiskace majetku zrádců a kolaborantů. Migrace do českého pohraničí probíhaly částečně řízeně. Prvními novoosídlenci byli lidé z vnitrozemí Čech. Následně přicházeli do českého pohraničí Slováci a do českého pohraničí byli umísťováni také reemigranti. Původ Slováků žijících dlouhodobě na českém území můžeme zasadit do východního pohraničí Slovenska, slovensko-polského pomezí, Podkarpatské Rusi, Rumunska a Maďarska. Slovenské migrace v rámci osídlování českého pohraničí po druhé světové válce byly bezesporu nejdůležitější pro vývoj a poválečného uspořádání této významné oblasti společného státu.

S historickým vývojem v Československu se měnily migrace Slováků do Čech a na Moravu. Hlavním důvodem, jak je v práci ukázáno, bylo budování hospodářství v socialistické republice, a s tím spojená poptávka po pracovní síle. Důležitým ukazatelem bylo plnit pětileté plány. Migrace pokračovaly podle potřeb státních podniků až do listopadových událostí v roce 1989.

Tři čtvrtiny dvacátého století prožily dva národy ve společném státě. Od rozdělení Československa se Slováci stali v České republice cizinci. Politická rozhodnutí a koloběh dějin se neohlíží na „hemžení“ obyčejných lidí. Lidé se museli nové situaci přizpůsobit.

Češi a Slováci se museli rozhodnout, ve které části z rozdělené republiky budou žít a jaké přijmou občanství. Mnoho z nich tato rozhodnutí činila pragmaticky s ohledem na ekonomickou stránku věci, která byla, je a bude nejsilnější příčinou migrací, jak také tato práce ukazuje.

V 21. století se stalo pro člověka typické novodobé „nomádství“. Globalizace člověka determinovala pro pohyb v různých státech, zaměstnání se začala více měnit a s tím i bydliště. Migrace se změnily na běžnou a normální součást života jednotlivců i rodin. Lukrativní a zajímavé zaměstnání se stalo značkou doby.

Migrace Slováků do České republiky po rozdělení státu nijak neklesaly a v roce 2018 pracovalo v českých zemích nejvíce Slováků ze všech cizinců. Zkoumání problematiky ukázalo, že k migracím Slováků do České republiky vedly po vstupu do Evropské unie zejména ekonomické důvody. Po politických a hospodářských změnách v roce 1990 vznikly úřady, jako služby zaměstnanosti. Slováci v České republice využívali služby úřadu práce podle potřeby od jejich založení, a to trvá do současnosti.

V praktické části diplomové práce bylo zkoumáno, zda Úřad práce České republiky poskytoval požadované služby Slovákům, uchazečům o zaměstnání, kteří o ně požádali. Z empirického zkoumání problému bylo zjištěno, že Úřad práce v České republice neposkytl respondentům poradenské služby v požadované kvalitě. V případě nabízení vhodného pracovního místa nelze s určitostí prokázat, zda dotazovaným byla nějaká pracovní místa nabízena. K dořešení tohoto výzkumu by bylo vhodné použít ještě doplňující metodu řízených rozhovorů.

Získané závěry by mohly posloužit v praxi Úřadu práce České republiky při práci s různými skupinami uchazečů o zaměstnání, případně k posouzení aktuálnosti některých částí v zákoně o zaměstnanosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých a slovenských zdrojů

1. BARTOŇOVÁ, Dagmar et al. *Demografická situace České republiky: proměny a kontexty 1993-2008*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 238 s. ISBN 978-80-7419-024-7.
2. BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny země Koruny české. 2, Od nástupu osvícenství po naši dobu*. 3. vyd. Praha: Paseka, 1995. 328 s. ISBN 80-7185-007-1.
3. BROŽ, Václav. *Vznik veřejných služeb zaměstnanosti*. 1. vyd. Praha: Úřad práce ČR, 2015. 31 s. ISBN neuvedeno.
4. BUDIL, Ivo a kol. *Totalitarismus*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Nakladatelství Vlasty Králové, 2005. 115 s. ISBN 80-903412-3-3.
5. HÄUFLER, Vlastislav, KORČÁK, Jaromír a KRÁL, Václav. *Zeměpis Československa*. 1. vyd. Praha: ČSAV, 1960. 667 s. ISBN neuvedeno.
6. HORÁKOVÁ, Milada. *Trendy ve vývoji mezinárodních pracovních migrací v České republice*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2002. 55 s., s příl. ISBN 80-238-9828-0.
7. HORÁKOVÁ, Milada. *Vývoj pracovních migrací v České republice v období hospodářské recese*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2010. 113 s., s příl. ISBN 978-80-7416-069-1.
8. HORÁKOVÁ, Milada. *Zahraniční pracovní migrace v České republice dva roky po vstupu ČR do EU*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2006. 88, s. ISBN 80-87007-34-4.

9. KOLEKTIV METODIKŮ ÚŘADU PRÁCE A FONDU DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, *Metodický materiál pro pracovníky zahraniční zaměstnanosti úřadu práce*, s. 1.vyd. Praha: FDV, 2015. 31 s. ISBN neuvedeno.
10. KOVÁČ, Dušan. *Dějiny Slovenska*. Překlad Emil Charous a Jan Urban. 2. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. 434 s. ISBN 978-80-7422-099-9.
11. KUČEROVÁ, Stanislava a kol. *Česká a slovenská otázka v soudobém světě: naše zájmy a základy naší hodnotové orientace v EU*. 2. dopl. vyd. Brno: Konvoj, 2004. 443 s. ISBN 80-7302-061-0.
12. LEONTIYEVA, Yana et al. *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. 95 s. ISBN 80-7330-098-2.
13. NOSKOVÁ, Helena a kol. *K problémům menšin v Československu v letech 1945-1989: sborník studií*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2005. 267 s. ISBN 80-7285-057-1.
14. NOSKOVÁ, Helena. *O původu Slováků v Čechách*. Praha: Klub slovenskej kultúry, 2001. 254 s. ISBN 80-902681-1-0.
15. NOSKOVÁ, Helena. *Pražské ozvěny: minulost a současnost Slováků v českých zemích*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2014. 199 s. ISBN 978-80-7285-178-2.
16. PETRÁŠ, René, PETRŮV, Helena a SCHEU, Harald Christian. *Menšiny a právo v České republice*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2009. 507 s. ISBN 978-80-87284-00-1.
17. PROKOP, Radim et al. *Slováci v České republice po roce 1945*. 1. vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 1998. 199 s. ISBN 80-86101-13-4.

18. PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2004. 2 sv., 580 s. ISBN 80-7239-147-X.
19. PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2009. 2 sv., 1004 s. ISBN 978-80-7239-228-5.
20. RYCHLÍKOVÁ, Magdaléna. *Slováci v Praze: vliv velkoměsta na jejich integraci do českého prostředí: stručný společensko-kulturní a politický přehled*. 1. vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2011. 113 s. ISBN 978-80-87112-55-7.
21. SLEZÁK, Lubomír. *Zemědělské osídlování pohraničí českých zemí po druhé světové válce*. 1. vyd. Brno: Blok, 1978. 189 s. ISBN nevedeno.
22. STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV V ČESKÉM KRUMLOVĚ, Ú-39, k. 547, věc: *Usídlení reemigranti v ČSR – stav, závady, řešení, 2. s., strojopis*.
23. STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV V ČESKÉM KRUMLOVĚ, MNV-8I, k. 3, věc: *Posudek na Karla Gubaniho, I s., strojopis*.
24. STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV V ČESKÉM KRUMLOVĚ, MNV-8I, k. 3. věc: *Žádost o informování o nezletilém Janu Korchovi, Juraji Korchovi a Rudolfu Polákovi – zjištění, s. 2*.
25. STÁTNÍ ÚSTŘEDNÍ ARCHIV, fond 23, signatura 373/2. *Žádost sekretariátu Československého ústavu zahraničního o šatstvo a obuv pro reemigranty z okresu Klatovy, strojová kopie. I s.*
26. ZÁKON 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam použitých internetových zdrojů

1. HOLÝ, Dalibor. *Ekonomická migrace ze Slovenska. Statistika a my 10/2015.* Český statistický úřad. [online]. [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2015/10/ekonomicka-migrace-ze-slovenska/>
2. HORÁKOVÁ, Milada. *Důsledky vstupu ČR do EU na vztahy s Rakouskem se zaměřením na zaměstnanost, trh práce a migraci. Pracovní migrace cizinců v České republice. Strukturální a vývojová analýza. Analytická část - svazek 5.* VÚPSV, 2000. 45, s. příl. [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné z: <https://www.vupsv.cz/publ/?pracovnik=1&klasif=vse&rok=2000>
3. NESRSTOVÁ, Markéta. *Kdo jsou pracující v Česku?* TREXIMA, 2017 [online]. [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <https://www.trexima.cz/aktualita/kdo-jsou-slovaci-pracujici-v-cesku>
4. RYBÁČEK, Václav. *Česko-slovenské čtvrtstoletí makroekonomickým pohledem. Statistika a my 10/2018.* Český statistický úřad. [online]. [cit. 2018-12-28]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2018/10/cesko-slovenske-ctvrtstoletí-makroekonomickym-pohledem/>
5. ÚŘAD PRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY. *Statistiky 2018.* [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat>
6. ÚŘAD PRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY. *Uplatnění certifikované Metodiky poradenského procesu realizovaného s uchazeči o zaměstnání v praxi Úřadu práce České republiky. Směrnice generální ředitelky č. 1/2016.* [online]. [cit. 2019-02-21]. Dostupné z: <https://sps.mpsv.cz/upinfo/gr/vra/dra/default.aspx>

SEZNAM TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1: Poválečné migrace Slováků do českého pohraničí.....	30
Tabulka 2: Struktura zahraniční zaměstnanosti.....	49
Tabulka 3: Základní údaje o respondentech.....	54
Tabulka 4: Délka pobytu respondentů v České republice.....	55
Tabulka 5: Problém respondentů při hledání zaměstnání.....	56
Tabulka 6: Nabídka volných pracovních míst Úřadem práce ČR.....	56
Tabulka 7: Spokojenost s finančním ohodnocením za odvedenou práci.....	57
Tabulka 8: Znalost poradenských aktivit Úřadu práce ČR.....	57
Tabulka 9: Informace o rekvalifikacích v rámci Úřadu práce ČR.....	58
Tabulka 10: Uplatnění nabytých znalostí a dovedností v ČR.....	58
Tabulka 11: Problémy na pracovišti.....	59
Tabulka 12: Problémy se zaměstnavateli.....	59
Tabulka 13: Problémy s legislativou a s úřady.....	60
Tabulka 14: Pocit Slováků, že jsou v České republice cizinci.....	61
Tabulka 15: Důvod pro pobyt v České republice.....	62
Tabulka 16: Výhody založení rodiny v České republice.....	62
Tabulka 17: Informace o majetkovém zázemí na Slovensku.....	62
Tabulka 18: Finanční pomoc rodině na Slovensku.....	63
Tabulka 19: Informace o příslušnosti k národu a společenství.....	63
Tabulka 20: Trvalý život v České republice.....	63

SEZNAM ZKRATEK

s.	-	stránka
kol.	-	kolektiv
et al	-	a další
AV ČR	-	Akademie věd České republiky
Vyd.	-	vydání
MNV	-	místní národní výbor
ONV	-	okresní národní výbor
tzv.	-	tak zvaný
VMP	-	volné pracovní místo
tj.	-	to je
JZD	-	jednotné zemědělské družstvo

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník	I-II
----------------------------	------

Příloha A – Dotazník

Dobrý den, provádíme výzkum týkající se Slováků na českém trhu práce. Veškeré údaje, které nám poskytnete, budou naprosto důvěrné a v konečném zpracování anonymní. Prosíme, vyberte a označte vždy jednu z možností.

1. Jak dlouho žijete v České republice?

méně než 1 rok 1 - 3 roky 3 - 5 let déle jak 5 let

2. Máte v České republice problémy při hledání práce?

ano spíše ano spíše ne ne

3. Jaké máte vzdělání?

základní vyučen/a středoškolské vysokoškolské

4. Nabízí Vám úřad práce vhodná pracovní místa?

ano spíše ano spíše ne ne

5. Znáte poradenské aktivity úřadu práce?

ano spíše ano spíše ne ne

6. Víte o možnosti získání rekvalifikace prostřednictvím úřadu práce?

ano ne

7. Máte problémy s úřady a s legislativou v ČR?

ano spíše ano spíše ne ne

8. Měl/a jste problémy na pracovišti?

ano spíše ano spíše ne ne

9. Měl/a jste problémy se zaměstnavatelem?

ano spíše ano spíše ne ne

10. Byla Vaše práce dobře finančně ohodnocena?

ano spíše ano spíše ne ne

11. Uplatníte Vaše znalosti a dovednosti při práci v České republice?

ano spíše ano spíše ne ne

12. Pomáháte zejména finančně rodině na Slovensku?

ano spíše ano spíše ne ne

13. Považujete za výhodné založit v České republice rodinu?

ano spíše ano spíše ne ne

14. Vnímáte se spíše jako občan EU nebo Slovák?

Občan Evropské unie Slovák

15. Máte na Slovensku zázemí – dům, byt?

ano ne

16. Cítíte se v ČR jako cizinec?

ano spíše ano spíše ne ne

17. Váš pobyt v České republice je spojen převážně z:

ekonomických důvodů rodinných důvodů jiných důvodů

18. Chcete žít v ČR trvale?

ano ne nevím

19. Jste muž **žena**

Děkujeme za Váš čas poskytnutý na vyplnění dotazníku.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Vendulka Šachová

Obor: Andragogika

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Slováci, cizinci v českém prostředí trhu práce

Rok: 2019

Počet stran textu bez příloh: 74

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých a slovenských použitých zdrojů: 26

Počet internetových zdrojů: 6

Vedoucí práce: PhDr. Marie Farková, Ph.D.